

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

 Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Investigació encarregada, 2008)

Avaluació de programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat en delictes de violència de gènere

Autores

Meritxell Pérez Ramírez
Marian Martínez García

Any 2009

**Avaluació de
programes formatius
aplicats des de
l'execució penal a la comunitat
en delictes de violència de gènere**

Grup d' investigació VIDO

Meritxell Pérez Ramírez

Marian Martínez García

Avís legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Índex

1. Justificació de la recerca	4
2. Objectius.....	5
3. Metodologia	6
4. Resultats.....	7
4.1. Perfil d'usuaris i factors de risc	7
4.2. Revisió teòrica dels programes formatius	13
4.3. Anàlisi empíric sobre l'efectivitat del tractament	19
Efectivitat dels programes formatius.....	22
Relació entre les entitats i l'efectivitat del tractament.....	25
Relació entre els factors de risc i l'efectivitat del tractament	27
5. Conclusions	31
6. Recomanacions	34
7. Referències bibliogràfiques	36
Annex 1. Estudi pilot.....	38
Annex 2. Instrument d'avaluació psicològica	40
Annex 3. Consentiment informat	53
Annex 4. Full de recollida de dades dels delegats.....	55
Annex 5. Tractament estadístic de les dades i anàlisi estadístic previ	60

1. Justificació de la recerca

L'abordatge del problema de la violència de gènere és un objectiu prioritari pels poders públics i pels professionals que treballen en aquest àmbit tant a la nostra societat com als països del nostre entorn. El fenomen de la violència de gènere requereix diverses intervencions per incidir en els diferents elements que el configuren (víctima, agressor, fills, etc.). Una de les actuacions que es poden dur a terme, i que ha demostrat ser necessària, és el tractament psicològic de les persones condemnades per delictes de violència de gènere.

Actualment, des de la comunitat científica s'ha posat de manifest la importància d'avaluar les intervencions que s'efectuen amb delinqüents (Redondo, 2008). Més enllà d'aquest criteri genèric propi de la investigació criminològica, cal destacar que, recentment al nostre país, s'ha posat en marxa el tractament psicològic a la comunitat dels agressors domèstics amb mesures penals alternatives. Per aquest motiu, és necessari constatar l'eficàcia dels programes que es duen a terme amb les persones penades per un delicte de violència de gènere. També s'ha de tenir en consideració que aquests tipus d'intervencions comporten un cost econòmic i de recursos professionals considerable.

Des de la Subdirecció General de Reparació i Execució Penal a la Comunitat es va rebre l'encàrrec de dur a terme un estudi, conjuntament amb el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, sobre l'avaluació de programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat de subjectes que han comès delictes de violència de gènere.

2. Objectius

L'objectiu d'aquesta investigació consisteix a avaluar l'efectivitat dels programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat de subjectes que han comès delictes de violència de gènere. Aquest objectiu general de la recerca es concreta en quatre objectius específics:

1. Identificar el perfil més comú d'infractors que arriben als programes formatius de violència de gènere que es desenvolupen en l'àmbit comunitari.
2. Avaluar aquests infractors, abans de l'aplicació dels programes formatius, en relació amb els factors de risc i protecció que des de la teoria i des d'altres estudis s'han associat a aquests tipus de delictes.
3. Determinar quins aspectes es treballen a través dels continguts dels programes formatius de violència de gènere i la seva relació amb els factors de risc teòrics. Detectar l'existència de diferències significatives entre programes.
4. Avaluar l'efectivitat dels programes formatius pel que fa a:
 - a. l'assoliment dels propis objectius d'aprenentatge/canvi que planteja el programa
 - b. conèixer la taxa de reincidència dels subjectes, en el mateix tipus de delicte, un cop han dut a terme el programa formatiu i contrastar-la amb el d'un grup de control de característiques similars.

Aquesta memòria no respon a l'últim objectiu específic del projecte aquí presentat. Aquest últim objectiu plantejat, que fa referència al coneixement de la taxa de reincidència, s'abordarà en una fase posterior de la recerca on s'efectuarà el seguiment dels subjectes un cop finalitzat el tractament.

3. Metodologia

Per tal d'assolir els objectius plantejats més amunt, aquesta recerca ha necessitat una fase prèvia on es va dur a terme un estudi pilot dels instruments escollits per a l'avaluació psicològica dels subjectes. Posteriorment, a partir dels resultats d'aquest estudi inicial es va dissenyar l'avaluació del programa de tractament, els resultats de la qual es plantegen en aquest informe.

La primera fase de la investigació va possibilitar comprovar el funcionament dels qüestionaris seleccionats en una mostra de persones condemnades per delictes de violència de gènere, que rebien tractament a la comunitat. Atès que els objectius terapèutics del programa de tractament són diversos, es requereix un nombre considerable d'instruments per avaluar els possibles canvis terapèutics i, per tant, es podia allargar massa el temps d'aplicació de les proves.

Per aquest motiu, es va crear un nou instrument integrat amb aquells qüestionaris i ítems que havien demostrat sensibilitat i poder discriminatiu en la fase pilot. Amb el nou instrument s'havia reduït a la meitat el número d'ítems i, per tant, el temps d'aplicació. D'altra banda, la unificació del sistema de resposta de cadascun dels instruments facilitava als subjectes la resposta de la prova. Per veure en detall els resultats de l'estudi pilot es remet el lector a l'annex 1 de l'estudi pilot.

La segona fase d'aquesta recerca integra els objectius plantejats en aquest informe. L'estudi es basa en una mostra d'agressors domèstics que han rebut tractament psicològic a la comunitat entre 2008 i 2009. El desenvolupament de cadascun dels objectius establerts requereix una metodologia diferent. Per tant, els apartats que fan referència al procediment i a l'anàlisi de dades de cada objectiu es troben detallats a l'inici de la presentació de resultats de cada apartat.

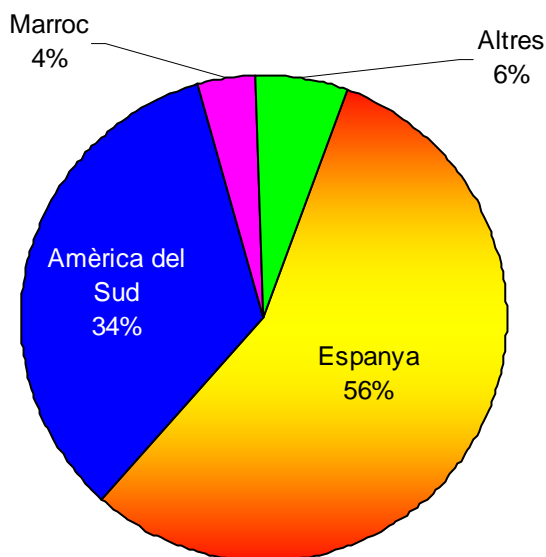
4. Resultats

4.1. Perfil d'usuaris i factors de risc

A partir de la informació recollida, s'han analitzat una sèrie de variables sociodemogràfiques i de carrera criminal de 135 subjectes que han participat en el programa de tractament a la comunitat. S'ha incorporat el Full de recollida de dades a l'annex 4. Aquestes variables han estat emplenades pel responsable judicial de cada subjecte avaluat, anomenat *delegat judicial*. El delegat judicial aconseguia la informació necessària per codificar la graella a partir d'entrevistes amb el subjecte i, de manera paral·lela, mitjançant informació documental de la persona (testimoni de sentència, informes tècnics, documents judicials, etc.).

En relació amb els resultats del primer objectiu, l'edat mitjana en l'actualitat de la mostra és de 40 anys ($DT= 10$ anys), amb un mínim de 23 i un màxim de 68 anys. Com es pot observar en el gràfic següent, el 56% dels subjectes de la mostra són espanyols, un 34% són d'origen sud-americà, un 3% procedeix del Marroc i la resta, d'altres països (Bèlgica, Romania, Egipte, el Pakistan, etc.). La meitat dels subjectes procedents de l'Amèrica del Sud són de l'Equador.

Gràfic 1. País d'origen

A la taula següent es presenta l'estat civil dels subjectes de la mostra. Com es pot veure, la major part de la mostra d'agressors de gènere (un 38% dels casos) estan separats. El 33,6% dels subjectes estan casats i el 27% són solters. Només un dels casos és vidu.

Taula 1. Estat civil

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	Solter	31	23,0	27,4
	Casat	38	28,1	33,6
	Separat	43	31,9	38,1
	Vidu	1	0,7	0,9
	Total	113	83,7	100,0
Perduts		22	16,3	
	Total	135	100,0	

Quant al nivell d'estudis assolits, un 38% dels subjectes han obtingut el graduat escolar, un 27% han assolit un nivell de BUP o FP i un 13% consten amb estudis superiors. De la mostra avaluada, un 22% no tenen cap titulació acadèmica. D'altra banda, el 72% dels subjectes estudiats abandona o finalitza els seus estudis amb setze anys o menys. A més a més, la major part de la mostra, un 73%, té una feina no qualificada, amb una mitjana de cinc llocs de treball ocupats i una durada mitjana a la feina de quatre anys. Finalment, un 18% dels subjectes presenten períodes d'atur sense justificar.

Taula 2. Nivell educatiu

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	Sense estudis	29	22,0	22,8
	Graduat escolar	51	37,8	38,6
	BUP/ FP	35	25,9	26,5
	Estudis superiors	17	12,6	12,9
	Total	132	97,8	100,0
Perduts		3	2,2	
	Total	135	100,0	

En relació amb el segon objectiu plantejat, és a dir, els factors de risc i de protecció de l'individu generalment destacats per la investigació internacional, cal dir que el 95,5% de la mostra no té antecedents delictius en la família d'origen. D'altra banda, només en un 10% dels subjectes es detecta una problemàtica de consum d'alcohol o drogues per part d'algun membre de la família d'origen. Pel que fa a la variable *víctima de maltractament a la infància*, un 16% han sofert maltractaments per part del pare o de la mare. Malgrat això, només dos subjectes reconeixen haver patit abusos sexuals durant la infància. D'altra banda, un 18% de la mostra ha estat testimoni de violència familiar i el 22% ha patit l'absència d'un dels seus progenitors durant la infantesa.

Un factor de risc àmpliament vinculat amb la delinqüència és el consum de drogues. El 43% dels subjectes de la mostra presenten un consum habitual de substàncies d'abús. Els tipus de droga més consumits són l'alcohol i la cocaïna.

En resum, els subjectes que integren aquesta mostra no tenen un perfil típic de carrera delinqüencial consolidada, és a dir, no han tingut problemes a l'escola, no han ingressat en cap centre de menors, no presenten inestabilitat laboral, no tenen antecedents delictius i mai no han ingressat en un centre penitenciari.

En relació amb el delictes de violència de gènere, com es pot veure a la taula següent, el 46% dels subjectes de la mostra han estat condemnats per un delictes de maltractaments en l'àmbit familiar, un 32% per un delictes de lesions, un 8,5% per un delictes d'amenaques, un 7% per violència de gènere, i la resta per trencament de l'ordre d'allunyament. La mitjana del total de la condemna és d'onze mesos, amb una desviació típica de vuit mesos.

Taula 3. Delictes principal

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	Maltractaments en l'àmbit familiar	55	40,7	45,8
	Lesions	38	28,1	31,7
	Amenaces	14	10,4	11,7
	Violència de gènere	8	5,9	6,7
	Trencament de l'ordre d'allunyament	5	3,7	4,2
	Total	120	88,9	100,0
Perduts		15	11,1	
	Total	135	100,0	

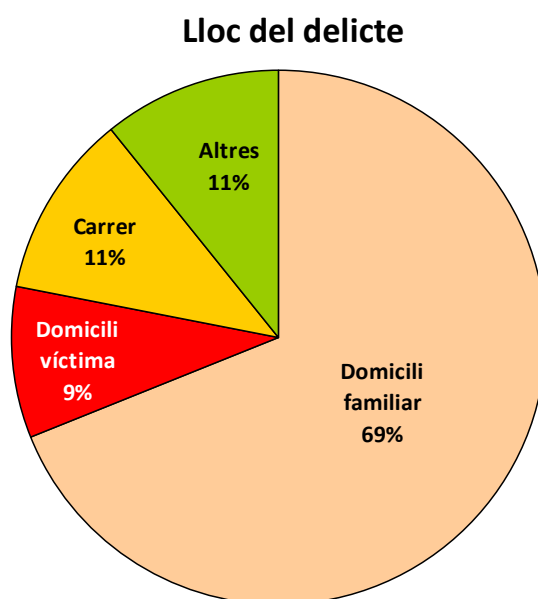
Respecte a la tipologia delictiva, el 88% dels delictes tenen com a víctima la parella; en un 6,7% dels casos la víctima és l'exparella, i en el 3,7% ho són altres familiars del subjecte (vegeu la taula 4). Només en un cas van ser víctimes també els fills a més de la parella i, en un altre cas, algun familiar de la parella a més d'ella mateixa.

Taula 4. Tipologia delictiva

		Frequència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	Només parella	118	87,4	88,1
	Parella i fills	1	0,7	0,7
	Exparella	9	6,7	6,7
	Altres familiars	5	3,7	3,7
	Parella i familiars de la parella	1	0,7	0,7
	Total	134	99,3	100,0
Perduts	Sistema	1	0,7	
	Total	135	100,0	

Com es pot veure en el gràfic següent, el 69% dels delictes han succeït en el domicili familiar, un 9% dels casos en el domicili de la víctima, un 11% dels fets han tingut lloc al carrer o en un espai públic i la resta en altres localitzacions (al cotxe, al portal de casa o al lloc on treballa la víctima).

Gràfic 2. Lloc del delicte

Finalment, el 35% dels subjectes han comès el delicte sota els efectes de les drogues, i en un 15% dels casos els fets han succeït durant tràmits de separació o durant el procés de ruptura de la parella. Malgrat tot, només en sis casos (el 5% de la mostra) s'ha utilitzat un arma en la comissió dels fets i la gravetat del delicte ha estat generalment moderada. D'altra banda, només un 30% dels subjectes reconeix el delicte abans de fer el programa de tractament, mentre que un 35% minimitza els fets, un 19% ho nega tot i un 16% va més enllà i culpabilitza la víctima (vegeu la taula 5).

Taula 5. Actitud davant el delicte

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
ids	Reconeix	40	29,6	30,3
	Minimitza	46	34,1	34,8
	Nega	25	18,5	18,9
	Culpa	21	15,6	15,9
	Total	132	97,8	100,0
Perduts	Sistema	3	2,2	
	Total	135	100,0	

En un estudi anterior, s'havia avaluat un grup d'agressors que complien condemna a la presó per un delicte de violència de gènere. Per diferents raons metodològiques (mostra petita, grups no homogenis, manca d'informació, etc.), no s'ha pogut contrastar estadísticament si hi ha diferències en el perfil dels subjectes i l'efectivitat del tractament entre el grup d'agressors que és a la presó i el grup que rep tractament a la comunitat.

Malgrat això, si es compara la mostra d'agressors domèstics en mesures penals alternatives amb els resultats de la mostra d'agressors per aquesta tipologia delictiva a la presó (Martínez i Pérez, 2009) s'observa que:

- els penats amb mesures de compliment a la comunitat presenten menys antecedents de risc a la família d'origen (menys antecedents delictius i de drogoaddicció a la família i menys presència de maltractaments físics i psicològics).
- els subjectes de mesures penals alternatives presenten un percentatge de consum de drogues inferior als condemnats a penes de presó.
- la tipologia delictiva de la mostra de presó està constituïda per subjectes que agredeixen la seva exparella, generalment, durant una ruptura o quan estan en tràmits de separació, en contra de la mostra d'aquest estudi, que se centra en agressions a la parella actual, habitualment al domicili familiar i no vinculades a una ruptura de parella.
- els subjectes d'aquest estudi reconeixen el delicte en un percentatge superior que els subjectes de presó, els quals tendeixen més a la negació i a culpabilitzar la víctima.

Aquests resultats semblen indicar que ens trobem davant de dos perfils ben diferenciats. Per tant, les intervencions que es duguin a terme haurien de recollir aquestes diferències i característiques específiques.

4.2. Revisió teòrica dels programes formatius

En relació amb el tercer objectiu, per tal de determinar els aspectes que treballen les diferents entitats, es van establir una sèrie de categories que han permès estructurar i sistematitzar la informació més rellevant presentada en els informes elaborats per cada entitat. Un cop identificades les categories, es va elaborar una taula que recollís de manera sintètica aquesta informació.

A mode detallat adjuntem la taula següent:

ENTITAT	
AGI	Assistència i Gestió Integral
ARC	Associació per a la Reeduació Comunitària
GENUS	Associació Institut GENUS
INTRESS	Institut de Treball Social i Serveis Socials
IRES	Institut de Reinserció Social*
PROGRAMA	
AGI	Programa ARHOM per a homes de Mesures Penals Alternatives
ARC	Programa d'intervenció psicoeducativa destinat a homes que exerceixen violència sobre les dones
GENUS	Programa formatiu i de tractament per a responsables de delictes de violència de gènere
INTRESS	Programa d'intervenció psicoeducativa individual i grupal per a homes que compleixen sentències relacionades amb delictes de violència de gènere
OBJECTIUS	
AGI	No es detallen
ARC	<ul style="list-style-type: none">- Protegir les dones víctimes de la violència de gènere.- Prevenir els comportaments de violència de l'home sobre la dona.- Eliminar les conductes violentes exercides per l'home sobre la dona.- Evitar la reincidència.
GENUS	<ul style="list-style-type: none">- Reconèixer la violència com a conducta inapropiada. Reconeixement de la Llei.- Reconèixer la seva responsabilitat i implicació en les relacions violentes en l'àmbit familiar.- Redefinir el significat del comportament violent.- Conèixer els patrons propis de comportament violent (detecció de situacions detonants, emocions i sentiments associats i reaccions que se'n desencadenen).- Revisar el sistema de creences (rols de gènere, identitat masculina, gelosies, jerarquies i dominàncies, relacions paternofiliars).- Trobar i aprendre formes d'expressió i de relació alternatives.

* D'aquesta entitat no se'ns va proporcionar el programa, per la qual cosa no ha estat avaluada.

- Intervenir en relació amb l'abús.
- Desenvolupar habilitats socials per a la resolució dels conflictes de forma no violenta.

INTRESS - Disminuir el nivell de violència intrafamiliar per millorar el benestar de les famílies i la protecció de les víctimes. La intervenció es focalitza en la relació abusiva des de les diferents perspectives que aporta l'enfocament ecològic amb el propòsit de frenar l'exercici de la violència i desenvolupar habilitats emocionals i relacionals per a la resolució de conflictes

INGREDIENTS TERAPÈUTICS

AGI	1. Relaxació	7. Actituds envers la dona
	2. Circuit de la violència	8. Interiorització d'aprenentatges
	3. Identificació del maltractament	9. Resolució de conflictes
	4. Identificació de les pròpies sensacions	10. Educar en sentiments aliens
	5. Aprendre a argumentar i a escoltar	11. Confiança
	6. Trencar mites en relació amb el paper de l'home dins la parella	12. Afecte, amor i sexe

ARC	1. Sensibilització	4. La intervenció en els factors de risc
	2. Reconeixement dels fets	5. L'empatia amb la víctima
	3. Anàlisi dels episodis violents	6. El compromís de canvi

GENUS	1. Responsabilitat	5. Control de la resposta emocional
	2. Consciència emocional	6. Entrenament en habilitats alternatives
	3. Violència de gènere	7. Autoestima
	4. La dona: percepció i respecte	9. Prevenció de recaigudes

INTRESS	1. Relació de la persona amb la violència	10. Responsabilització de la pròpia conducta violenta
	2. Regular les emocions	11. Reconeixement dels senyals de previolència
	3. Problemes associats: alcoholisme, salut...	12. Identificació de sentiments i emocions
	4. Fer una mirada al nen maltractat de la persona atesa	13. Identificació d'idees i creences
	5. Situació legal	14. Alternatives a la violència
	6. Xarxa social	15. Utilització del temps personal
	7. Aprendre a identificar i a expressar sentiments. Habilitats de comunicació	16. Rols de gènere (masculí – femení)
	8. Dependència emocional	17. Discussió del diagrama de dependència
	9. Identitat de gènere	

ESTRUCTURA INTERVENCIÓ

AGI

- Sessions individuals (mínim 3 sessions i se'n fan normalment 4)
- Sessions grupals (12 sessions de 2 h)

ARC

- Fase inicial [individual] (3 h) → entrevista motivacional
- Fase grupal (24 h)
- Fase de consolidació i manteniment (3 h) → avaluació seguiment

GENUS

- Fase diagnòstica (individual)
- Fase de desenvolupament [sessions grupals (mínim 12 sessions de 2 h, individual)]
- Fase de tancament (individual)

INTRESS

- Acollida i avaluació inicial
 - Atenció grupal
 - Seguiment individual
 - Tancament de l'avaluació final
-

En relació amb els programes formatius que actualment apliquen les quatre entitats que conformen l'avaluació, podem dir que malgrat algunes diferències relatives al paradigma que les fonamenta, bàsicament totes tenen uns objectius comuns i fan un abordatge terapèutic d'àrees de tractament similars.

Concretament, en relació amb la fonamentació teòrica, AGI focalitza la seva intervenció amb el benentès que les conductes de violència de gènere són la conseqüència d'una manca, per part dels homes maltractadors, dels mecanismes psicològics per fer front a situacions de conflictes amb la parella o per una manca d'instruments i processos mentals que els impedeixen establir una comunicació adequada i uns valors basats en una cultura masclista centrada en el poder de l'home i la submissió de la dona. Parteixen de la filosofia que l'home és el responsable de les situacions de maltractament que es produeixen en l'àmbit de la convivència comuna.

Des d'ARC, la perspectiva és que l'home que exerceix violència sobre la seva parella o exparella és responsable i pot canviar. En aquest sentit, no es tracta d'una

persona malalta. També consideren que és un problema de violència específica i particular, fonamentada en creences i idees masclistes i exercida per homes sobre les dones que són parelles o exparelles

En aquest sentit, l'institut GENUS considera fonamental la complexitat de les relacions de parella, entesa com un sistema de relacions d'amor i de poder. També té en compte la judicialització de les relacions conjugals i familiars i el pas d'aquestes relacions d'un àmbit privat a un àmbit públic mitjançant sobretot els mitjans de comunicació, que han estigmatitzat l'home i la dona en els seus rols de maltractador i víctima. Posen de manifest, també, la necessitat d'un tractament cas a cas atès que les situacions de violència familiar no tenen un patró únic.

INTRESS fonamenta el seu treball terapèutic en un model ecològic. Des d'aquesta perspectiva, l'home maltractador és el producte d'identificacions amb un model familiar, social i cultural que accepta la violència com el procediment per resoldre conflictes. Així doncs, l'home violent ha incorporat, en el seu procés de socialització de gènere, un conjunt de creences, valors i actituds que, en la seva configuració més estereotipada, delimiten la denominada "mística masculina": restricció emocional, homofòbia, models de control, poder i competència, obsessió per aconseguir fites, èxit... També es té en consideració que un alt percentatge d'homes maltractadors han estat víctimes o testimonis infantils de violència a les seves famílies d'origen.

Tanmateix, les entitats coincideixen a indicar com un dels objectius principals que persegueixen els programes d'intervenció l'eliminació o disminució de les conductes violentes dels agressors domèstics. Altres objectius que inclouen també són la protecció de les víctimes, el coneixement del cicle de la violència i el desenvolupament de noves estratègies per a la resolució de conflictes.

Les àrees d'intervenció comunes sobre les quals actuen els programes són: responsabilització, informació sobre violència de gènere i conducta violenta, control emocional, habilitats socials, empatia i detecció i intervenció en factors de risc. A banda d'aquests continguts comuns, AGI fa una àmplia intervenció en tècniques de relaxació. ARC destina una de les sessions específicament a aportar informació i resoldre dubtes en relació amb la situació judicial dels usuaris. GENUS considera

important també la millora de l'autoestima. Finalment, INTRESS incorpora el tractament en problemàtiques associades com l'alcoholisme, la salut, etc. i intervé sobre "el nen maltractat de la persona atesa".

En l'àmbit teòric, la perspectiva internacional apunta que els programes aplicats amb maltractadors han d'incloure les tècniques d'intervenció terapèutica següents (Redondo, 2008):

1. Autoobservació i registre de les emocions d'ira.
2. Dessensibilització sistemàtica i relaxació (per rebaixar l'ansietat dels subjectes).
3. Modelatge de comportaments no violents i pràctica d'aquests comportaments mitjançant jocs de rol.
4. Reforçament diferencial (mitjançant conseqüències gratificants) de respostes no violentes.
5. Entrenament en habilitats de comunicació.
6. Reestructuració cognitiva, per modificar estructures de pensament sexista i de justificació de la violència.
7. Millora de les seves capacitats per anticipar situacions i factors precipitants de l'agressió.
8. Interrupció dels comportaments agressius mitjançant tècniques de "temps morts" (*time out*).

Com es pot veure, els programes formatius presentats per les entitats no disten gaire d'allò que la perspectiva internacional indica com a més rellevant en la intervenció amb persones que exerceixen violència contra la parella.

L'estructura dels programes inclou tant sessions d'intervenció individual com grupal. El nombre de sessions grupals acordades amb la Subdirecció General d'Execució Penal a la Comunitat és de dotze, cada una d'una durada mínima de

dues hores. Per a algunes entitats, els programes tenen una periodicitat setmanal i per a altres quinzenal. Les sessions individuals són destinades a l'avaluació prèvia dels subjectes i a una entrevista final de tancament.

També s'ha de tenir en compte que a banda de les dotze sessions d'intervenció en els programes formatius, les persones que estan subjectes al compliment d'una mesura penal alternativa són supervisades periòdicament per un delegat, el qual fa un seguiment del compliment d'aquesta mesura i, per tant, això també suposa una acció terapèutica cap a l'individu.

4.3. Anàlisi empíric sobre l'efectivitat del tractament

El quart objectiu plantejat en aquesta recerca fa referència a l'avaluació de l'efectivitat dels programes formatius. Concretament, aquesta fase del projecte se centra en l'avaluació de l'assoliment dels aprenentatges o canvis per part dels usuaris que han rebut els programes formatius de violència de gènere.

El disseny d'aquesta part de la recerca consisteix en un estudi de grup únic amb mesures repetides en un moment pretractament i en un segon moment posttractament. L'avaluació dels subjectes s'ha fet mitjançant l'aplicació d'un qüestionari integrat (vegeu l'annex 2) que inclou totes les variables psicològiques que conformen els objectius del programa de tractament. Aquest instrument està configurat per les escales originals depurades a través dels anàlisis de fiabilitat. Per veure en detall aquest instrument es refereix el lector a la fase de l'estudi pilot (vegeu l'Annex 1).

En aquesta recerca no ha estat possible formar un grup de control, ja que totes les persones condemnades per un delictes de violència de gènere a una pena d'execució penal a la comunitat reben un programa formatiu i terapèutic, amb l'única excepció de les persones que rebutgen participar voluntàriament en la recerca.

La mostra d'aquesta recerca agrupa tots els subjectes que han assistit a un programa formatiu aplicat a delictes de violència de gènere a la comunitat des de l'octubre de 2008 fins al juny de 2009. A continuació, es presenta una taula amb la

relació dels grups avaluats i l'entitat a la qual pertanyen, els usuaris inscrits en el grup de tractament, els participants en la recerca i els participants en l'avaluació posttractament.

Tal com es pot veure a la taula 6, el número total de subjectes inscrits en un programa formatiu vinculat a un delict de violència de gènere va ascendir a 282 usuaris. D'aquests, van accedir a participar a la recerca un total de 193. La participació a la recerca era voluntària i amb consentiment informat prèviament signat (vegeu l'annex 3). Del total de persones que van voler participar en la fase de pretractament, van fer l'avaluació postractament 151 subjectes. Finalment, els participants vàlids a la recerca van ascendir fins a 143.

No obstant això, tot i que els subjectes avaluats han estat 143, per depuració estadística s'han eliminat de la base de dades aquelles persones que no havien complimentat el qüestionari en una de les dues fases. És a dir, no s'han inclòs a les anàlisis aquells subjectes que tenien només el qüestionari de pretractament o només el qüestionari de postractament. Així mateix s'han descartat aquells subjectes que van deixar un elevat nombre de respostes en blanc. Finalment, la mostra final depurada consta de 93 subjectes.

Taula 6. Relació de participants en la recerca

ENTITAT-CODI	Usuaris inscrits al curs	Participants en la recerca	No participants en la recerca	Participants POST	Participants VÀLIDS
PF VIDO ARC 5/08	16	13	3	10	10
PF VIDO IRES 4/08	12	7	5	7	7
PF VIDO GENUS 5/08	19	8	11	7	7
PF VIDO AGI 8/08	21	19	2	19	19
PF VIDO AGI 7/08	17	6	11	3	3
PF VIDO INTRESS 05/08	18	14	4	13	13
PF VIDO IRES 5/08	12	9	2	9	9

PF VIDO ARC 01/09	16	12	4	-	-
PF VIDO INTRESS 1/09	20	5	15	5	5
PF GENUS 2/09	16	14	2	13	12
PF VIDO IRES 06/08	12	9	3	10	9
PF VIDO ARC 2/09	15	11	4	-	-
PF VIDO AGI 1/09	18	11	7	9	7
PF VIDO GENUS 3/09	18	16	2	10	8
PF VIDO INTRESS 02/09	18	15	3	9	9
PF VIDO AGI 2/09	18	16	2	14	14
PF VIDO ARC 3/09	16	8	4	13	11
TOTAL	282	193	84	151	143

Després dels contactes previs amb les entitats encarregades de dur a terme els programes formatius en delictes de violència de gènere, facilitats per la Subdirecció General de Reparació i Execució Penal a la Comunitat, es va iniciar l'avaluació dels subjectes. Els usuaris tenen assignat un codi d'identificació que atorga anonimat a la persona tant en els qüestionaris que emplena com en la base de dades. Així mateix, la persona és informada amb caràcter previ a la realització de l'estudi i se li demana que signi un consentiment informat (annex 3) que acrediti la seva participació voluntària en l'avaluació dels programes formatius en els quals participa.

L'avaluació pretractament es duu a terme en la segona sessió del programa de tractament. S'han avaluat tots els grups que havien començat entre l'octubre de 2008 i el maig de 2009. L'avaluació post tractament es duu a terme en la penúltima sessió del programa de tractament. L'avaluació posttractament de tots els grups del curs 2008-2009 va finalitzar el juliol de 2009.

Efectivitat dels programes formatius

Els resultats presentats a continuació són fruit d'una anàlisi estadística acurada i complexa. Amb l'objectiu de facilitar la lectura de l'informe, s'han inclòs en aquest apart només els resultats directament vinculats als objectius de la recerca. No obstant això, per obtenir els resultats que s'expliquen més endavant, s'ha dut a terme un procés previ de tractament estadístic de les dades, i una anàlisi de la validesa de constructe de les escales i la fiabilitat de les proves. Els resultats d'aquests treball estadístic previ s'han incorporat a l'annex 5.

Amb l'objectiu d'avaluar l'efectivitat del tractament terapèutic, es va fer l'anàlisi estadística de proves T per a mitjanes repetides. La hipòtesi nul·la (H_0) per aquestes comparacions postula que les mitjanes pre i posttractament són iguals, mentre que la hipòtesi d'efecte (H_1) postula que les mitjanes posttractament són significativament més elevades que les mitjanes pretractament. La hipòtesi H_1 implica també que els contrastos són unilaterals, és a dir, que postula a priori la direcció de les diferències. La mida de la mostra és de 93 subjectes per a tots el casos.

Finalment, s'utilitzarà la d' per estimar la mida de l'efecte seguint la guia de Cohen per a efectes petits (0,20), mitjans (0,50) i grans (0,80). L'estadístic d' s'obté en dividir la mitjana de les n diferències entre les dues variables per la desviació típica d'aquestes n diferències (Pardo i San Martín, 2006, pàg. 209).

A la taula 7 es presenten els resultats de les proves T per a les onze escales avaluades.

Taula 7. Proves T per a mitjanes repetides

Diferències relacionades						
Escales	Mitjana	Desv. típica	Error típic de la mitjana	T	Sig. (unilateral)	d'
AQ	.237	3.295	.342	.692	.245	.07
AUDIT	.226	2.308	.239	.943	.174	.10
CTS	1.81 7	6.522	.676	2.687	.004**	.28
EDS	-.226	2.163	.224	-1.007	.158	.10
ICDS	.677	4.421	.458	1.478	.072†	.15
IRI	.022	3.945	.409	.053	.479	.01
IPCM	-.785	11.48 7	1.191	-.659	.256	.07
DAS	.989	3.849	.399	2.479	.008**	.26
STAXI	.613	6.541	.678	.904	.184	.09
PR	-.032	4.192	.435	-.074	.471	.01
URICA	.118	4.094	.424	.279	.391	.03

Nota. Graus de llibertat = 92; d = mida de l'efecte. † p < .10, * p < .05, ** p < .01.

Per tal de facilitar la interpretació dels resultats, s'han recodificat les puntuacions de l'instrument de manera que una puntuació més alta en qualsevol escala indiqui un nivell més positiu en la variable avaluada (millor ajust). En concret, una puntuació elevada en les escales següents significa que:

- AQ: menys agressivitat
- AUDIT: menys problemes d'alcoholisme

- AS: menys actituds sexistes
- CTS: menys conflictes de parella
- EDS: menys desitjabilitat social
- ICDS: menys distorsions cognitives en les relacions interpersonals
- IRI: millor relació interpersonal amb les persones
- ICPM: millor predisposició al canvi
- IPSViD: menys distorsions cognitives vers la violència i la dona
- DAS: millor ajust i satisfacció amb la parella
- STAXI: menys ira
- PR: menys resistència al canvi
- URICA: millor predisposició al canvi en el seu problema

Els resultats que es mostren en la taula 7 indiquen que en dues de les onze escales (CTS i DAS) es van obtenir diferències estadísticament significatives. En altres paraules, els agressors domèstics que reben tractament milloren en la resolució de conflictes amb la parella (CTS) i en l'ajust o satisfacció de parella (DAS). La mida de l'efecte per ambdós casos va ser d'ordre petit (.28 i .26, respectivament).

D'altra banda, l'escala de Distorsions Cognitives en les Relacions Interpersonals (ICDS) mostra una tendència cap a un resultat significatiu ($p = 0,72$). En tots els casos, les diferències van cap a la direcció hipotetitzada: el grup postractament presenta mitjanes amb valors més elevats (que impliquen una millora en la variable avaluada) que el grup pretractament. Per a la resta d'escales es manté la hipòtesi nul·la de no diferències entre les puntuacions pre i post.

Relació entre les entitats i l'efectivitat del tractament

A continuació es presenten de forma orientativa els resultats obtinguts per les diferents entitats responsables de l'aplicació del programa de tractament. Atès que el número de subjectes per entitat no ha estat suficient per dur a terme una comparació entre les diferents entitats, s'ha fet una comparació de mitjanes a partir de la prova no paramètrica de Friedman per a les puntuacions obtingudes en les proves psicològiques de cada una d'aquestes entitats.

A la taula 8 es pot veure a les columnes les diverses entitats encarregades de la implementació dels programes formatius (ARC, GENUS, AGI, IRES i INTRES) i a les files s'han situat les diferents variables psicològiques avaluades (AQ, AUDIT, CTS, ICDS, ICPM, DAS, STAXI, PR i URICA). En aquesta taula s'indica la diferència de puntuacions obtingudes entre l'avaluació postractament i la pretractament en cada una de les variables psicològiques avaluades per a cada una de les entitats. Una puntuació positiva vol dir que s'ha aconseguit una millora en aquella variable, mentre que una puntuació negativa representa just l'efecte contrari. A la columna final de la dreta es presenten les puntuacions per al conjunt de tots els subjectes. Finalment, s'ha marcat amb un asterisc les diferències que han estat significatives.

En relació amb l'associació ARC, s'ha observat una millora en la majoria de les variables avaluades. Cal destacar les puntuacions positives en l'escala de resolució de conflictes de parella (CTS) i en l'escala de distorsions cognitives en les relacions interpersonals (ICDS), ambdues significatives. D'altra banda, també destaca la millora en l'escala relacionada amb la ira (STAXI).

L'associació Institut GENUS obté una millora, per sobre de la mitjana total, en el test sobre l'abús de l'alcohol (AUDIT), és a dir, els subjectes presenten una problemàtica d'alcoholisme inferior quan finalitzen el tractament. De manera similar amb l'entitat anterior, l'Institut GENUS també aconsegueix una millora en l'escala de resolució de conflictes de parella (CTS) i en l'escala d'ajust de parella (DAS). Per tant, els subjectes han millorat les seves estratègies per resoldre els problemes de parella i es troben molt més satisfets amb la parella.

Els resultats obtinguts per la Fundació AGI van en la línia dels resultats anteriors. Aquesta entitat presenta una millora considerable en l'escala de resolució de conflictes de parella (CTS) i en l'escala de la ira (STAXI), la qual és significativa. És a dir, en finalitzar el tractament, els subjectes han après diferents estratègies per resoldre els seus conflictes de parella, i presenten un millor control en la gestió i l'expressió de la seva ira.

En relació amb l'Institut de Reinserció Social (IRES), s'observa una disminució de l'agressivitat (AQ) en els subjectes superior a la mitjana total. També es pot observar una millora en la puntuació de l'escala de reactivitat interpersonal (IRI) vinculada amb l'empatia i la millora en les relacions interpersonals dels subjectes. Finalment, els subjectes finalitzen el tractament amb una millor predisposició al canvi (ICPM), fet que implica una millor consciència de problema i, per tant, una actitud més favorable a treballar per al canvi.

Finalment, l'Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS) obté uns resultats similars a la resta d'entitats. Com es pot veure a la taula següent, aconsegueix un resultat positiu i significatiu en l'escala de resolució de conflictes de parella (CTS). D'altra banda, s'observa una millora destacada en l'escala vinculada a la ira (STAXI). Per tant, els subjectes assoleixen un millor control i expressió de la seva ira.

Taula 8. Diferències de mitjana pre i post en els qüestionaris per entitat

Variables	ARC	GENUS	AGI	IRES	INTRES	Total
Agressivitat (AQ)	0,67	-0,96	0,53	0,53	0,88	0,24
Prob. alcohol (AUDIT)	0,33	0,72	-0,26	0,13	0,12	0,23
Conflictes parella (CTS2)	5,33*	1,48	3,16	-2,20	2,28*	1,82*
Desitjabilitat social (EDS)	0,22	-0,8*	-0,32	-0,07	0,16	-0,23
Dist. cognitives relacions personals (ICDS)	2,22**	0,44	1,00	0,53	0,2	0,68

Relació interpersonal (IRI)	-1,22	-0,72	-0,42	1,87	0,44	0,02
Predisposició al canvi (ICPM)	0,33	-3,76	-1,53	1,47	1	-0,78
Ajust de parella (DAS)	1,56	1,56	-0,11	-0,27	1,8	0,99*
Ira (STAXI)	2,00	-3,72*	3,53*	0,93	2,04	0,61
Resistència al canvi (PR)	1,33	-0,12	0,58	0,47	-1,2	-0,03
Predisposició al canvi en el seu problema (URICA)	-1,78	0,32	0,00	1,53	-0,16	0,12

Nota: * $p < .05$, ** $p < .01$.

Relació entre els factors de risc i l'efectivitat del tractament

Amb la finalitat d'avaluar la relació entre els factors de risc i l'efectivitat del tractament, es van correlacionar les puntuacions en les variables sociodemogràfiques, identificades com a factors de risc o variables de possible influència en el tractament, amb la millora en les escales psicològiques avaluades.

La millora en el tractament es calcula restant de la puntuació post la puntuació pretractament per aquelles escales avaluades que han mostrat una bona fiabilitat. Aquesta resta produeix el que es coneix com a *puntuacions diferencials* (vegeu l'annex 5).

A partir d'aquests resultats (annex 5), s'eliminaran per a les anàlisis d'aquest apartat les escales AUDIT (problemes d'alcoholisme), EDS (desitjabilitat social), ICDS (distorsions cognitives interpersonals), IRI (relació interpersonal), PR (resistència al canvi) i URICA (predisposició al canvi en el seu problema), ja que les seves fiabilitats tendeixen a 0. En tots els casos, es tracta d'escales que no van mostrar diferències significatives en les anàlisis anteriors.

Taula 9. Correlacions dels ítems sociodemogràfics amb la millora en el tractament

Ítems sociodemogràfics	Puntuacions diferencials				
	AQ	CTS	ICPM	DAS	STAXI
Edat (anys)	-0,06	-0,04	0,02	-0,05	-0,11
Edat d'abandonament dels estudis (anys)	0,32†	0,01	0,16	0,09	0,32†
Vida laboral: nombre de feines	0,20	-0,19	0,26	0,25	0,13
Vida laboral: duració màxima a la feina	-0,01	-0,27	-0,27	0,03	-0,16
Nombre de delictes	-0,17	0,25	-0,04	0,09	-0,05
Nombre de delictes de violència de gènere	-0,15	0,12	-0,15	0,06	-0,10
Antiguitat del delicte actual (anys)	0,13	0,28†	-0,01	-0,04	-0,01
Total de la condemna (dies)	-0,27†	-0,02	0,16	-0,03	-0,04
Nivell d'estudis	0,11	0,05	0,10	0,05	-0,01
País de naixement	0,12	0,16	0,17	-0,04	0,07
Tipus de feina	0,05	0,21	-0,14	-0,06	0,08
Situació laboral en la comissió del delicte	-0,13	-0,14	-0,10	-0,20	-0,08
Actitud davant el delicte	-0,13	-0,21	-0,12	-0,15	0,02
Testimoni de maltractament familiar	-0,18	0,02	0,25†	0,04	-0,21
Absència de progenitor a la infància	-0,04	-0,09	0,01	-0,04	-0,07
Estat civil 1: Solter	-0,12	-0,01	0,00	-0,12	0,00
Estat civil 2: Casat	-0,12	0,04	-0,03	0,08	-0,18
Estat civil 3: Separat	0,29*	-0,01	0,00	0,11	0,23
Períodes d'atur sense justificar	-0,23	0,29†	0,00	0,22	0,03
Consum de droga	-0,10	0,27*	0,07	0,13	-0,03
Síntomes psicòtics o maniàtics	-0,07	-0,04	-0,20	0,13	-0,01
Consum de drogues en comissió	-0,28*	-0,15	-0,01	0,11	-0,08
Infraccions en tràmits de separació	-0,13	-0,04	0,07	0,11	-0,13

Condemna anterior per mateixa víctima	-0,13	-0,01	-0,08	0,17	-0,15
Informe sobre tractament	0,17	0,10	0,22	-0,18	0,11
Antecedents delictius	-0,80	0,02	0,25†	0,09	-0,06
Alcoholisme/droga en família	-0,10	0,34*	-0,02	0,21	-0,04
Maltractaments	-0,01	0,11	-0,07	0,11	-0,06
Conflictes en primera parella	0,06	-0,23	0,06	-0,14	-0,33*

Nota. La mida de la mostra varia de 22 a 55 subjectes, dependent de la correlació. † $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$.

A la taula 9 apareixen cinc correlacions significatives que es poden interpretar de la manera següent:

- Els homes separats milloren més en relació amb l'agressivitat.
- Els subjectes que consumeixen drogues en la comissió del delictes milloren menys en relació amb l'agressivitat.
- Els homes amb un consum de drogues en el passat milloren més en relació amb la resolució de conflictes de parella.
- Els subjectes que presenten alcoholisme o drogoaddicció a la família d'origen milloren més en relació amb la resolució de conflictes de parella.
- Els homes que van tenir conflictes amb la seva primera parella milloren menys en relació amb la ira.

A més a més d'aquestes cinc correlacions significatives anteriors, n'hi ha set més que mostren una tendència a ser significatives ($p < 0,10$). Atès que la mida de la mostra és petita, és possible que aquestes correlacions siguin significatives a la població, però que no ho siguin en aquesta mostra per falta de potència. Per aquest motiu, aquests resultats s'interpretaran amb precaució:

- Els homes que abandonen els estudis més tard podrien millorar més en relació amb l'agressivitat.

- Els homes que abandonen els estudis més tard podrien millorar més en relació amb l'ira.
- Els homes que tenen condemnes més llargues podrien millorar menys en relació amb l'agressivitat.
- Els homes que van cometre el delictes fa més temps podrien millorar més en relació amb la resolució de conflictes de parella.
- Els homes que tenen períodes d'atur sense justificar podrien millorar més en relació amb la resolució de conflictes de parella.
- Els homes que van ser testimonis de maltractaments a la infància podrien millorar més en relació amb la predisposició al canvi.
- Els homes que tenen antecedents delictius a la família d'origen podrien millorar més en relació amb la predisposició al canvi.

És important destacar que en cap cas aquestes correlacions indiquen causalitat, sinó que les variables estan relacionades (ja sigui per raons directes o indirectes).

5. Conclusions

D'acord amb els objectius plantejats en aquest estudi, els resultats obtinguts suggereixen una efectivitat moderada dels programes formatius de violència de gènere realitzats per les diferents entitats implicades en l'execució penal a la comunitat.

Pel que fa al perfil que presenten els homes que participen en aquests programes formatius, s'ha vist que majoritàriament són d'origen espanyol o sud-americà, que són condemnats pel primer delictes a una edat tardana (prop dels quaranta anys) i que no tenen antecedents delictius en la família d'origen. Un petit percentatge de la mostra afirma haver estat víctima de maltractaments, i gairebé la meitat afirmen ser consumidors habituals d'algun tipus de substància d'abús, majoritàriament alcohol i cocaïna. Aproximadament la meitat de la mostra presenta un grau formatiu bàsic, i tres de cada quatre subjectes abandonen els estudis abans dels setze anys.

També en relació amb el perfil de la mostra estudiada podem dir que els subjectes no presenten una carrera delictiva consolidada. És a dir, són primaris judicialment, cometen el primer delictes tard i, per tant, la probabilitat d'iniciar una carrera criminal és baixa. Tot i així, en aquells casos que hagin comés més d'un delictes, els subjectes presenten especialització delictiva, és a dir, els altres delictes comesos pertanyen al mateix tipus penal. Els elements anteriorment esmentats ens indicarien que el perfil d'agressors domèstics a la comunitat probablement és de baix risc. No obstant això, és imprescindible fer avaluacions de risc amb instruments específics per a la predicció de la violència contra la parella.

En comparació amb una mostra d'agressors domèstics empresonats, les persones que compleixen una mesura penal alternativa per violència de gènere ho fan per fets vinculats a agressions cap a la parella actual, que tenen lloc habitualment en el domicili familiar i no vinculades a la ruptura de la relació de parella, com seria el cas dels maltractadors que són a la presó.

En relació amb l'efectivitat del tractament, a partir de les proves T per a la comparació de les mitjanes de les puntuacions pre i posttractament, es constata la millora de les puntuacions dels subjectes, un cop que han rebut el tractament psicològic corresponent, en l'escala de resolució de conflictes de parella (CTS) i en l'escala d'ajust de parella (DAS). És a dir, el tractament millora les estratègies dels subjectes per enfrontar-se als seus conflictes de parella i, paral·lelament, augmenta la satisfacció i l'ajust amb la parella. Tanmateix, l'escala de distorsions cognitives en les relacions interpersonals (ICDS) ha mostrat una tendència a ser significativa, és a dir, que en finalitzar el tractament els subjectes presenten menys distorsions cognitives en la seva relació amb els altres i, per tant, milloren les seves relacions interpersonals.

Cal destacar que la mida de la mostra (93 subjectes amb mesures vàlides pre i posttractament) és inferior al que és recomanable per detectar mides d'efectes petits en la població. Aquest fet podria augmentar la probabilitat de no detectar un efecte quan realment existeix. En aquest sentit, les puntuacions en la resta d'escales (no significatives) milloren en la direcció esperada. En altres paraules, els participants del programa de tractament presenten menys agressivitat, menys problemes amb l'alcoholisme, menys ira, menys resistència en el canvi i més consciència del seu problema.

Respecte al perfil de risc dels subjectes i la seva influència en l'efectivitat del programa de tractament, els resultats són més difícils d'interpretar pel fet que la majoria de les escales no van mostrar diferències estadísticament significatives en les mitjanes pre i posttractament. No obstant això, destaquen algunes correlacions que podrien ser rellevants, com per exemple que en els homes separats i que tenen condemnes més curtes disminueix el nivell d'agressivitat. Així doncs, els subjectes que ja van tenir conflictes en la primera relació de parella no mostren una millora en l'expressió i la gestió de la ira. Tanmateix, les persones que abandonen els estudis més tard milloren les seves puntuacions en ira i agressivitat i, per tant, controlen millor la seva ira i són menys agressius. En aquest sentit, es destaca la importància del perfil de risc que presenta el subjecte vinculat a l'èxit en els programes formatius.

D'altra banda, a la revisió teòrica dels programes formatius impartits per les diferents entitats, els resultats obtinguts són coincidents o estan en consonància amb els objectius plantejats per les entitats i amb els continguts que la perspectiva internacional indica que han de ser abordats en els programes. Hem de tenir en compte que el nombre de sessions, tot i ser reduït, sembla ser suficient per produir canvis en les interaccions dels subjectes, ni que sigui de curta durada.

En resum, a la llum d'aquests resultats es podria concloure que dotar els subjectes d'estratègies per resoldre els conflictes de parella i fomentar la satisfacció amb la parella són dos objectius de tractament que milloren els resultats terapèutics dels subjectes.

Finalment, sens dubte aquests són uns resultats rellevants en aquest àmbit, que suposen un bon punt de partida per dur a terme un seguiment acurat de l'evolució al llarg del temps, en termes de reincidència, dels subjectes participants.

6. Recomanacions

A continuació, es presenten una sèrie de recomanacions que dimanen de les dades obtingudes en aquesta recerca. Aquestes recomanacions tenen la voluntat de respondre la qüestió que fonamenta i justifica la realització d'aquesta recerca: quines mesures es podrien prendre per tal de millorar l'efectivitat dels programes formatius que s'apliquen amb maltractadors en l'àmbit comunitari?

En primer lloc, i en relació amb el perfil criminològic que presenten els agressors domèstics que compleixen una mesura penal alternativa, cal considerar el fet que la majoria continuen la relació de parella amb la mateixa víctima del delictes imputat. Això ens planteja la necessitat de qüestionar-nos si no seria interessant poder, d'alguna manera, implicar la víctima en aquest treball de rehabilitació. La normativa vigent no preveu aquesta possibilitat de mediació i reparació en l'àmbit de la violència de gènere, però potser seria interessant no excloure-la i considerar la seva aplicació per alguns casos determinats.

També en relació amb el perfil criminal dels participants s'ha destacat la presència d'unes característiques distintives específiques. Això indica que a l'hora de proposar una mesura penal alternativa, més enllà del delictes, també s'hauria de tenir en consideració el perfil psicosocial i els factors de risc que presenta el subjecte. En aquest punt, s'ha de posar de manifest la importància de la figura del delegat judicial. Aquest professional fa una tasca molt necessària de selecció dels subjectes i derivació al programa formatiu més adient. En aquest punt, es podrien incloure criteris de derivació per aquest professionals per configurar grups de tractament segons les característiques del perfil d'usuaris. Una altra variable imprescindible en aquesta fase del procés és el risc que presenta el subjecte cap a la seva víctima o parella actual. En aquest sentit, la tasca del delegat judicial és imprescindible per gestionar el risc del subjecte i per derivar-lo al programa més adequat al seu perfil.

Pel que fa als continguts dels programes formatius es fa necessària l'existència d'uns criteris de qualitat que garanteixin que tant els objectius com els continguts abordats són els adequats i necessaris per al tractament d'aquesta problemàtica. No obstant això, els resultats obtinguts en aquest informe avalen el paper clau que tenen les entitats avaluades en la millora dels subjectes que reben

tractament a la comunitat. Cal destacar que, tot i que encara queden aspectes per polir, l'esforç i la feina feta fins ara han produït uns resultats considerablement bons.

Malgrat això, atesos els resultats obtinguts en el canvi en les variables psicològiques avaluades, podria resultar recomanable que els programes psicoeducatius invertissin més esforços a treballar aquests aspectes (resolució de conflictes, habilitats interpersonals, satisfacció amb la parella), que no pas a centrar-se a intentar modificar estructures de pensament profundes, com les distorsions cognitives, o en trets de personalitat, com la impulsivitat, sobre les quals no sembla que els programes incideixin d'una manera prou satisfactòria.

Finalment, des de la perspectiva de la prevenció del delicte, es considera que, més enllà d'aquestes mesures que respondrien a una prevenció de tipus terciari, és a dir, un cop que el problema delictiu ja ha aparegut, s'hauria de tenir en compte la prevenció primària. Aquest tipus de programes de prevenció, dirigits a tota la població per tal que no esdevingui el delicte, haurien d'anar destinats a estudiants d'ESO o de cicles formatius, atès el prematur abandonament escolar que es produeix en els agressors de gènere. D'aquesta manera assegurariem la seva participació.

7. Referències bibliogràfiques

- Bausell, R.; Li, Y. (2002). *Power analysis for experimental research: A practical guide for the Biological, Medical and Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cattell, R. B. (1966). "The scree test for the number of factors". *Multivariate Behavioral Research*, 1. Pàg. 245-276.
- Clark, L. A.; Watson, D. (1995). "Constructing validity: Basic issues in objective scale development". *Psychological Assessment*, 7. Pàg. 309-319.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2a edició)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Domino, G.; Domino, M. (2006). *Psychological testing: An introduction (2a edició)*. Nova York: Cambridge University Press.
- Horn, J. L. (1965). "A Rationale and test for the number of factors in factor analysis". *Psychometrika*, 30. Pàg. 179-185.
- Kline, P. (1986). *A handbook of test construction*. Londres: Methuen.
- Martínez, M.; Pérez, M. (2009). "Evaluación de un programa de tratamiento con maltratadores encarcelados". *Boletín Criminológico*, núm. 115.
- Meyers, L.S.; Gamst, G.; Guarino, A. (2006). *Applied multivariate research: Design and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage Publishers.
- Mumford, K. R.; Ferron, J. M.; Hines, C. V.; Hogarty, K. Y.; Kromrey, J. D. (2003). *Factor retention in exploratory factor analysis: A comparison of alternative methods*. Ponència presentada a l'Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL.
- Muthén, L. K.; Muthén, B.O. (2006). *Mplus 4 User's Guide*. Los Angeles: Muthén and Muthén.

Pardo, A.; San Martín, R. (2006). *Análisis de datos en Psicología II*. Madrid: Ediciones Pirámide.

Redondo, S. (2008). *Manual para el tratamiento psicológico de los delincuentes*. Madrid: Ediciones Pirámide.

Streiner D. L.; Norman, G.R. (1995). *Health measurement scales: A practical guide to their development and use*. Oxford: Oxford University Press.

Velicer, W. F.; Eaton, C. A.; Fava, J. L. (2000). "Construct explication through factor or component analysis: A review and evaluation of alternative procedures for determining the number of factors or components". Dins de: Goffin, R. D.; Helmes, E. (eds.). *Problems and solutions in human assessment: Honoring Douglas N. Jackson at seventy*. Boston: Kluwer. Pàg. 41-71.

Zwick, W. R.; Velicer, W. F. (1986). "Comparison of five rules for determining the number of components to retain". *Psychological Bulletin*, 99. Pàg. 432-442.

Annex 1. Estudi pilot

L'objectiu principal de l'estudi pilot és testar les proves psicològiques que serien utilitzades en l'avaluació dels programes d'intervenció terapèutica. La finalitat d'aquest estudi és escollir els instruments més sensibles i precisos per a l'avaluació de les variables psicològiques objectius del tractament.

En aquesta primera etapa es van seleccionar una sèrie de qüestionaris per avaluar les diferents variables psicològiques que són objecte de canvi en els programes formatius de violència de gènere. Aquesta selecció ha estat basada en una àmplia recerca i posterior revisió de bibliografia especialitzada en l'àmbit de la violència de gènere, en els tractaments específics per a persones amb aquesta problemàtica i en els qüestionaris i instruments utilitzats per avaluar-los.

A la taula següent podem veure els diferents qüestionaris escollits i les variables que avaluen:

INSTRUMENT	VARIABLE AVALUADA
Inventari de pensaments sobre la dona	Distorsions cognitives envers la dona
Inventari de pensaments sobre l'ús de la violència	Distorsions cognitives envers l'ús de la violència
Inventari de distorsions cognitives en les relacions	Distorsions cognitives sobre les relacions interpersonals
Inventari de relacions diàdiques	Conflictes en la relació de parella
Escala d'impulsivitat de Barratt i qüestionari d'agressivitat	Impulsivitat
STAXI-2	Ira i hostilitat
Adaptació de l'escala d'empatia de Marshall	Empatia
Índex de reactivitat interpersonal	Habilitats interpersonals
URICA-DV, inventari de processos de canvi i de resistència	Motivació pel canvi i processos de canvi i resistència
Escala de desitjabilitat social de Marlowe-Crowne	Desitjabilitat social
AUDIT	Alcoholisme

Com a resultat de l'estudi pilot es va obtenir un qüestionari integrat que inclou totes les variables objectiu del programa de tractament. De la bateria de proves utilitzades inicialment amb un total de 478 ítems, s'ha aconseguit un instrument final que avalua les variables psicològiques diana amb un total de 196 ítems (vegeu l'annex 2). La selecció d'escales i d'ítems es va fer a partir de l'estadístic Alfa de Cronbach, que mesura la consistència interna de la prova.

Aquesta reducció d'ítems facilita l'administració del qüestionari, ja que el temps que es triga per omplir-lo es redueix considerablement, però, al mateix temps, es continuen avaluant les variables d'interès amb aquells ítems que realment són sensibles al canvi terapèutic i, per tant, discriminen els subjectes.

Annex 2. Instrument d'avaluació psicològica

NOMBRE DEL EVALUADOR:		FECHA:	
NÚMERO DE SUJETO:	ID:		
PERIODO DE EVALUACIÓN (rodear con un círculo):		PRE	POST

Instrucciones

Las frases que aparecen a continuación se refieren a diferentes formas de actuar, pensar y sentir. Lea atentamente cada una de ellas y marque con una X aquella alternativa, de las cuatro que aparecen, que mejor se ajusta a su forma de ser o pensar. Las respuestas posibles corresponden a la siguiente escala:

0. No, en absoluto. No estoy de acuerdo. Nunca actúo, pienso o siento eso.
1. Raras veces lo hago o lo pienso. En algunas ocasiones.
2. A menudo lo hago o lo pienso. En bastantes ocasiones.
3. Sí. Completamente de acuerdo. Siempre actúo, pienso o siento eso.

	0	1	2	3
	NO NUNCA	RARAS VECES	A MENUDO	SÍ SIEMPRE
1. Me cuesta ponerme a trabajar si no me encuentro con ánimos.	0	1	2	3
2. Siento que la vida me ha tratado mal.	0	1	2	3
3. Consumo bebidas alcohólicas más de 4 veces por semana.	0	1	2	3
4. Cuando me enfado o enfurezco, hago comentarios irónicos de los demás.	0	1	2	3
5. He considerado la posibilidad de divorciarme, separarme o poner fin a mi relación.	0	1	2	3
6. Nunca me ha caído nadie realmente mal.	0	1	2	3

7. Normalmente me siento deprimido a causa de la relación con mi pareja.	0	1	2	3
8. Un día cualquiera consumo más de 7 bebidas alcohólicas.	0	1	2	3
9. Intento tener en cuenta cada una de las partes (opiniones) en un conflicto antes de tomar una decisión.	0	1	2	3
10. Después de una riña o discusión me marcho de casa.	0	1	2	3
11. Si pudiera entrar en una sala de cine sin pagar y estuviera seguro de que no me vieran, probablemente lo haría.	0	1	2	3
12. A veces me gusta chismorrear o cotillear un poco.	0	1	2	3
13. He observado, durante los últimos meses, que no era capaz de dejar de beber una vez empezaba.	0	1	2	3
14. Confío en mi pareja.	0	1	2	3
15. Cuando mis vecinos se están pegando, es responsabilidad mía intervenir.	0	1	2	3
16. Cuando veo una buena película puedo muy fácilmente situarme en el lugar del protagonista.	0	1	2	3
17. Muchas veces siento que es mi pareja la que tiene el problema, no yo.	0	1	2	3
18. Normalmente soy una persona exaltada.	0	1	2	3
19. Mi pareja y yo discutimos frecuentemente.	0	1	2	3
20. Realmente estoy haciendo algo para acabar con mi comportamiento violento, no solamente pensando sobre cómo hacerlo.	0	1	2	3
21. He necesitado tomar una copa por la mañana para poder "arrancar", después de haber consumido una gran cantidad de alcohol el día anterior.	0	1	2	3
22. Mi pareja y yo hemos acabado perdiendo el control en el transcurso de una discusión.	0	1	2	3

23. En alguna ocasión me he aprovechado de alguien.	0	1	2	3
24. Me doy cuenta de que estoy en desacuerdo con los demás.	0	1	2	3
25. Le dije a mi pareja que estaba seguro que podíamos solucionar un problema.	0	1	2	3
26. Cuando cometo un error siempre estoy dispuesto a admitirlo.	0	1	2	3
27. Muchas veces he sentido que es tarde para cambiar.	0	1	2	3
28. Me he sentido culpable, o he tenido remordimientos, después de haber bebido.	0	1	2	3
29. Es correcto utilizar la violencia mientras no dañes a nadie.	0	1	2	3
30. Beso a mi pareja.	0	1	2	3
31. Siempre intento practicar lo que predico.	0	1	2	3
32. Muchas veces he sentido que si cambio mi conducta en mi relación voy a ser visto por otros como un blando.	0	1	2	3
33. A veces trato de vengarme en lugar de perdonar y olvidar lo que me han hecho.	0	1	2	3
34. Estoy en un momento de mi vida donde empiezo a sentir las consecuencias negativas de mi conducta violenta.	0	1	2	3
35. Tengo conversaciones agradables con mi pareja.	0	1	2	3
36. Con una sola mirada puedo saber qué clase de persona son los demás.	0	1	2	3
37. Muchas veces me he sentido asustado al pensar en cambiar.	0	1	2	3
38. Cada vez más estoy viendo como mi comportamiento violento hace daño a mi pareja.	0	1	2	3
39. Normalmente, tengo un carácter irritable.	0	1	2	3
40. Con mi pareja puedo dialogar	0	1	2	3

tranquilamente sobre cualquier cosa.				
41. No hay forma de que yo pueda controlar mis impulsos violentos.	0	1	2	3
42. Tuve un accidente o herí a alguien como consecuencia del consumo de alcohol.	0	1	2	3
43. Muchas veces he sentido que mi vida no mejorará aunque cambie.	0	1	2	3
44. Nunca he dejado que alguien fuera castigado por cosas que había hecho yo.	0	1	2	3
45. Muchas veces he sentido que no hay nadie con quien pueda hablar sobre mis problemas.	0	1	2	3
46. He conseguido llevar una vida libre de violencia, pero aún hay veces en las que estoy tentado de recurrir a la violencia.	0	1	2	3
47. Mi pareja y yo hemos discutido porque ella estaba demasiado cansada para practicar sexo.	0	1	2	3
48. Nunca emprendo un viaje largo sin revisar el coche (moto, bici, etc.).	0	1	2	3
49. Durante los últimos meses, alguna vez, he sido incapaz de recordar lo que había pasado la noche anterior porque había estado bebiendo.	0	1	2	3
50. Tengo la sensación de que no puedo confiar a nadie los asuntos de mi relación.	0	1	2	3
51. Mi pareja y yo hemos discutido porque en nuestra relación no había muestra de cariño y afecto.	0	1	2	3
52. Tengo la sensación de que no puedo hablar con mi familia de mis problemas de pareja.	0	1	2	3
53. En algunas ocasiones me he sentido bastante celoso de la buena fortuna de los demás.	0	1	2	3
54. Muchas veces me enfado cuando alguien me dice qué hacer y qué no hacer en mi relación.	0	1	2	3

55. Cada vez más me estoy dando cuenta que mi comportamiento violento está mal.	0	1	2	3
56. A veces me irrita la gente que me pide favores.	0	1	2	3
57. Muchas veces me enfado cuando me dicen que tengo que cambiar.	0	1	2	3
58. Nunca me ha parecido que me castigaran sin motivo.	0	1	2	3
59. Me siento muy feliz con la relación de pareja que tengo.	0	1	2	3
60. Muchas veces pienso que si de verdad hubiera querido hacer daño a mi pareja, lo hubiese hecho.	0	1	2	3
61. Muchas mujeres provocan deliberadamente a sus maridos para que éstos pierdan el control y les golpeen.	0	1	2	3
62. Los niños realmente no se dan cuenta de que sus padres pegan a sus madres a no ser que sean testigos de una pelea.	0	1	2	3
63. A menudo tengo sentimientos tiernos y de preocupación hacia la gente menos afortunada que yo.	0	1	2	3
64. Tengo la sensación de que si mi pareja me hubiera tratado mejor no estaría en este programa.	0	1	2	3
65. El hecho de que la mayoría de las mujeres no suelen llamar a la policía cuando están siendo maltratadas prueba que quieren proteger a sus maridos.	0	1	2	3
66. Lo que ocurre en una familia es problema únicamente de la familia.	0	1	2	3
67. Empiezo a ver que la violencia que se da en mi relación es un problema.	0	1	2	3
68. A menudo encuentro difícil ver las cosas desde el punto de vista de otra persona.	0	1	2	3
69. He dejado de cumplir con mis obligaciones a causa del alcohol.	0	1	2	3

70. Cuando me enfado o enfurezco, pienso en algo agradable para tranquilizarme.	0	1	2	3
71. Muy pocas mujeres tienen secuelas físicas o psíquicas a causa de los malos tratos.	0	1	2	3
72. Muchas veces he sentido que no puedo cambiar porque estoy constantemente rodeado de violencia.	0	1	2	3
73. Cuando me enfado o enfurezco, trato de relajarme.	0	1	2	3
74. Intimar con la gente normalmente crea problemas.	0	1	2	3
75. La mayoría de los maltratadores son personas fracasadas o perdedores.	0	1	2	3
76. Cuando veo que a alguien se le toma el pelo tiendo a protegerle.	0	1	2	3
77. Yo puedo hacer cosas para acabar con la violencia que se da en mi relación.	0	1	2	3
78. He amenazado a personas que conozco.	0	1	2	3
79. Si me provocan mucho puedo llegar a pegar a cualquiera.	0	1	2	3
80. Aunque no he sido violento durante un tiempo, sé que es posible que vuelva a ser violento otra vez.	0	1	2	3
81. A menudo intento comprender mejor a mis amigos imaginándome cómo ven ellos las cosas (poniéndome en su lugar).	0	1	2	3
82. Muchas veces he requerido parar mis esfuerzos para cambiar porque no estaba obteniendo los resultados esperados.	0	1	2	3
83. Me pregunto por qué me siento tan amargado.	0	1	2	3
84. Siempre es un delito que un hombre pegue a una mujer.	0	1	2	3
85. Cuando veo a alguien herido tiendo a permanecer calmado.	0	1	2	3

86. Tengo problemas para controlar mi mal genio.	0	1	2	3
87. Los agresores son personas con graves problemas psicológicos que a menudo no saben lo que hacen.	0	1	2	3
88. Si estoy seguro que tengo la razón en algo no pierdo tiempo escuchando los argumentos de los demás.	0	1	2	3
89. Mis amigos dicen que soy discutidor.	0	1	2	3
90. Normalmente soy bastante eficaz al ocuparme de emergencias.	0	1	2	3
91. A menudo estoy bastante afectado emocionalmente por cosas que veo que ocurren.	0	1	2	3
92. Pienso que hay dos partes para cada cuestión e intento tener en cuenta ambas partes.	0	1	2	3
93. Le di una paliza a mi pareja.	0	1	2	3
94. Mi pareja necesitó ver a un médico como consecuencia de una pelea conmigo, pero no fue a verlo.	0	1	2	3
95. Si un hombre golpea a su pareja es porque se ha enfadado y ha perdido el control.	0	1	2	3
96. Pienso que hay dos partes para cada cuestión e intento tener en cuenta ambas partes.	0	1	2	3
97. Me voy comprometiendo a no repetir mi problema.	0	1	2	3
98. Creo que seré rechazado si le explico mis pensamientos y sentimientos a los demás.	0	1	2	3
99. Un hombre tiene derecho a tener sexo con su pareja cuando quiera aunque puede que ella no quiera.	0	1	2	3
100. Me enfado rápidamente aunque se me pasa deprisa.	0	1	2	3

101. Existen personas en mi vida que se preocupan de que me sienta bien cuando evito recaer en mi problema.	0	1	2	3
102. Me describiría como una persona bastante sensible.	0	1	2	3
103. Ver a otras personas con mi mismo problema y en peores condiciones me hace sentir mal.	0	1	2	3
104. Cuando me enfado o enfurezco, intento distraerme para que se me pase el enfado.	0	1	2	3
105. La gente no mantiene sus promesas.	0	1	2	3
106. Muchas veces he sentido que no puedo cambiar mi vida.	0	1	2	3
107. No hay amigos de verdad en esta vida.	0	1	2	3
108. Cualquier mujer que es agredida sexualmente es, al menos en parte, culpable.	0	1	2	3
109. No puedo evitar discutir con los que no están de acuerdo conmigo.	0	1	2	3
110. Normalmente me caliento rápidamente.	0	1	2	3
111. Cuando estoy disgustado con alguien normalmente intento ponerme en su lugar por un momento.	0	1	2	3
112. Algunas veces es importante para un hombre demostrar a su pareja que es el cabeza de familia.	0	1	2	3
113. Cuando estoy leyendo una historia interesante o una novela imagino cómo me sentiría si los acontecimientos de la historia me sucedieran a mí.	0	1	2	3
114. Un hombre tiene derecho a decidir si su pareja debería o no trabajar fuera de casa.	0	1	2	3
115. Sé lo que los demás piensan incluso cuando no me lo dicen.	0	1	2	3
116. Me siento mal cuando pienso en mi problema.	0	1	2	3
117. Cuando me enfado o enfurezco, hago	0	1	2	3

cosas como contar hasta diez.				
118. Normalmente me enfado cuando se me trata injustamente.	0	1	2	3
119. Pienso que mi vida familiar afectiva o amorosa sería mejor sin mi problema.	0	1	2	3
120. La gente debería saber lo que pienso aunque yo no se lo explique.	0	1	2	3
121. Creo que siempre son los otros los que consiguen las mejores oportunidades.	0	1	2	3
122. Normalmente me molesta cuando hago algo bien y no me lo reconocen.	0	1	2	3
123. Un hombre tiene derecho a decidir si su pareja debería o no salir por la noche con sus amigas.	0	1	2	3
124. Antes de criticar a alguien intento imaginar cómo me sentiría si estuviera en su lugar.	0	1	2	3
125. Normalmente tiendo a perder los estribos.	0	1	2	3
126. A través de los medios de comunicación, conozco que mi problema no es tolerado por la sociedad.	0	1	2	3
127. Para sentirme bien necesito que los sentimientos y pensamientos que los demás tienen sobre mi sean positivos.	0	1	2	3
128. Normalmente me pone furioso que me critiquen delante de los demás.	0	1	2	3
129. Los miembros de la pareja deberían compartir las tareas domésticas si ambos están trabajando fuera de casa.	0	1	2	3
130. Normalmente me siento furioso cuando hago un buen trabajo y se me valora poco.	0	1	2	3
131. Me enfado mucho sin ninguna razón aparente.	0	1	2	3
132. Normalmente me cabreo con facilidad.	0	1	2	3
133. Creo que las personas como yo podemos ser útiles para la sociedad como	0	1	2	3

cualquier otra persona si solucionamos nuestros problemas.				
134. A la hora de decidir sobre los gastos familiares, la opinión de los dos miembros de la pareja debería contar por igual.	0	1	2	3
135. Normalmente me enfado si no me salen las cosas como tenía previsto.	0	1	2	3
136. Siempre he formado parte de un grupo de gente.	0	1	2	3
137. Creo que en algunos ambientes sociales la gente no me acepta.	0	1	2	3
138. Cuando me enfado o enfurezco, controlo mi temperamento.	0	1	2	3
139. Pienso la información que la gente me ha dado sobre los beneficios de solucionar mi problema.	0	1	2	3
140. Mi pareja me dijo que me apreciaba incluso en un momento de desacuerdo.	0	1	2	3
141. Mi pareja me explicó su punto de vista sobre nuestro desacuerdo.	0	1	2	3
142. Cuando me enfado o enfurezco, expreso mi ira.	0	1	2	3
143. Suelo abrirme o sincerarme con alguna persona para explicarle mis experiencias con mi problema.	0	1	2	3
144. Mi pareja me insultó.	0	1	2	3
145. Es necesario estar alerta con la gente que te rodea.	0	1	2	3
146. Cuando me enfado o enfurezco, me guardo para mí lo que siento.	0	1	2	3
147. Creo que mi problema afecta a mi relación con otras personas o perjudica a las personas que me rodean.	0	1	2	3
148. Mi pareja me tiró algo que pudo hacerme daño.	0	1	2	3
149. Mi pareja me retorció y me tiró de los pelos.	0	1	2	3

150. Me digo a mi mismo que soy capaz de solucionar mi problema si así lo quiero.	0	1	2	3
151. Cuando me enfado o enfurezco, mantengo la calma.	0	1	2	3
152. Debería comportarme como los demás quieren que lo haga para hacerles felices.	0	1	2	3
153. Mi pareja se hizo una torcedura, pequeño corte o cardenal en una pelea conmigo.	0	1	2	3
154. Soy consciente de que mi problema puede hacer pensar a los demás que soy una persona irresponsable y peligrosa (pero en realidad no soy así y quiero solucionar mi problema para demostrarlo).	0	1	2	3
155. Cuando me enfado o enfurezco, hago cosas como dar portazos.	0	1	2	3
156. Mi pareja mostró respeto por mis sentimientos por un tema.	0	1	2	3
157. Mi pareja me obligó a tener relaciones sexuales sin un condón.	0	1	2	3
158. Cuando me enfado o enfurezco, ardo por dentro aunque no lo demuestro.	0	1	2	3
159. Mi pareja me dio un empujón.	0	1	2	3
160. Sé que la gente de esta sociedad es consciente del problema y se está movilizándolo para prevenirlo.	0	1	2	3
161. Necesito que siempre haya alguien a mi alrededor.	0	1	2	3
162. Di un empujón a mi pareja.	0	1	2	3
163. Cuando me enfado o enfurezco, discuto con los demás.	0	1	2	3
164. Mi pareja usó un cuchillo o un arma de fuego contra mí.	0	1	2	3
165. Cuando me enfado o enfurezco, tiendo a tener rencores que no cuento a nadie.	0	1	2	3
166. Me gusta que la gente me demuestre	0	1	2	3

que me entiende.				
167. Pienso la información que la gente me ha dado sobre cómo solucionar mi problema.	0	1	2	3
168. Usé un cuchillo o un arma de fuego contra mi pareja.	0	1	2	3
169. Cuando me enfado o enfurezco, puedo controlarme y no perder los estribos.	0	1	2	3
170. Siempre es útil mantener las relaciones en un estado superficial.	0	1	2	3
171. Cuando me enfado o enfurezco, estoy más enfadado de lo que quiero admitir.	0	1	2	3
172. Pienso que para poder estar bien conmigo mismo debo solucionar mi problema.	0	1	2	3
173. Mi pareja perdió el conocimiento por el golpe que le di en la cabeza durante una pelea.	0	1	2	3
174. Agarré a mi pareja contra su voluntad.	0	1	2	3
175. Cuando me enfado o enfurezco, digo barbaridades.	0	1	2	3
176. Insulté a mi pareja.	0	1	2	3
177. Usé la fuerza (golpeando, agarrando o usando un arma) para obligar a mi pareja a tener relaciones sexuales.	0	1	2	3
178. Estoy considerando la idea de que si la gente con mis mismos problemas pudiera solucionarlos el mundo sería mejor.	0	1	2	3
179. Di un puñetazo y golpeé a mi pareja con algo que pudo hacerle daño.	0	1	2	3
180. Me fui rabiando de la habitación, la casa o el patio durante una riña.	0	1	2	3
181. Cuando me enfado o enfurezco, me irrito más de lo que la gente se cree.	0	1	2	3
182. Rompí algo que pertenecía a mi pareja.	0	1	2	3
183. Cuando me enfado o enfurezco, pierdo la paciencia.	0	1	2	3

184. Sé que alguien me felicitará si no recaigo en mi problema.	0	1	2	3
185. Mi pareja fue al médico como consecuencia de una pelea conmigo.	0	1	2	3
186. Cuando me enfado o enfurezco, controlo mis sentimientos de enfado.	0	1	2	3
187. Tengo a alguien con quien puedo contar cuando tengo dificultades con mi problema.	0	1	2	3
188. Agarré a mi pareja por el cuello como para estrangularla.	0	1	2	3
189. Cuando me enfado o enfurezco, rehuyo encararme con aquello que me enfada.	0	1	2	3
190. Tengo a alguien que me escucha cuando necesito hablar sobre mi problema.	0	1	2	3
191. Grité o chillé a mi pareja.	0	1	2	3
192. Cuando me enfado o enfurezco, controlo el impulso de expresar mis sentimientos de ira.	0	1	2	3
193. Existen algunas personas que cuando ven que voy solucionando mi problema me felicitan o recompensan.	0	1	2	3
194. Lancé a mi pareja contra la pared.	0	1	2	3
195. Cuando me enfado, respiro profundamente y me relajo.	0	1	2	3
196. Cuando me enfado o enfurezco, hago algo sosegado para calmarme.	0	1	2	3

Annex 3. Consentiment informat

CONSENTIMENT INFORMAT

Se us informa que les vostres dades personals seran incloses en un fitxer temporal del qual és responsable la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil del Departament de Justícia, amb la finalitat de dur a terme les tasques científiques i d'investigació necessàries per elaborar l'estudi "Avaluació de programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat en delictes de violència de gènere". Aquestes dades seran dissociades un cop elaborat l'estudi, amb la consegüent desaparició del fitxer de dades personals.

Se us informa que en el decurs de l'estudi les vostres dades personals seran tractades per personal responsable del fitxer i del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia. No es farà cap cessió o comunicació de dades personals.

Se us informa que el tractament de les vostres dades es farà respectant allò disposat a la Llei orgànica 15/1999, de protecció de dades de caràcter personal, al seu reglament de desenvolupament i al Document de Seguretat del Departament de Justícia.

La participació en aquest estudi és voluntària i l'acceptació de participar-hi comporta el consentiment al tractament temporal de les vostres dades per part del responsable del fitxer, del CEJFE i de l'encarregat del tractament per a les finalitats descrites.

Accepto les condicions esmentades en aquest document,

Data:

Signat: l'interessat

Signat: l'investigador informant

Nom i cognom:

DNI, NIE o similar:

Així mateix, els autoritzo perquè es posin en contacte amb mi durant el període d'un any des de la finalització del programa formatiu en què participo. Les meves dades de contacte són:

Telèfon: _____

Mòbil: _____

Annex 4. Full de recollida de dades dels delegats

Àrea familiar / família d'origen	Dimensió laboral
1. País de naixement:.....	
2. Membres familiars amb antecedents delictius: ☐ NO ☐ SÍ Quin?	1. Tipus de feina: ☐ Qualificada ☐ No qualificada Professi3:
3. Alcoholisme/drogoaddicci3 en la fam3lia: ☐ NO ☐ SÍ Quin?	2. Situaci3 laboral en el moment d'inici del tractament: ☐ Treballant (temps): ☐ Sense feina (temps):
4. V3ctima de maltractaments o abusos sexuals a la inf3ncia o l'adolesc3ncia ☐ Maltractaments (qui/temps): ☐ Abusos sexuals (qui/temps): ☐ Abs3ncia de maltractaments/abusos:	3. Vida laboral: Nre. de llocs de treball: Durada m3x. (mesos): Motiu finalitzaci3:
5. Modelatge de maltractaments a la fam3lia d'origen (testimoni de viol3ncia familiar a la inf3ncia o adolesc3ncia): NO ☐ SÍ	4. Per3odes d'atur injustificats ☐ No ☐ SÍ Durada m3xima en atur (anys/mesos).....
6. Abs3ncia d'algun progenitor durant la inf3ncia: ☐ NO ☐ SÍ Quin?	

<p>Àrea familiar / família adquirida</p> <p>1a relació: convivència/matrimoni/sense conviure Durada (anys/mesos):</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/presència/denúncia/delictes</p> <p>2a relació: convivència/matrimoni/sense conviure Durada:</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/presència/denúncia/delictes</p> <p>Relació actual: convivència/matrimoni/sense conviure Durada:</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/presència/denúncia/delictes</p> <p>Estat civil actual: †Solter †Casat †Separat †Vidu Altres.....</p>	<p>Altres dades:</p> <p>1. Consum habitual de drogues/alcohol</p> <p>†No †Sí (any inici i final)..... Edat d'inici:..... Tipus de droga:.....</p> <p>2. Intents de suïcidi/autolesions:</p> <p>†No †Sí (any):</p> <p>3. Síntomes psicòtics i/o maníacs recents</p> <p>†No †Sí (tipus): Medicació: †No †Sí</p>
<p>Àrea educativa</p> <p>1. Nivell d'estudis assolits</p> <p>† Analfabet † Alfabetització † Graduat † BUP/FP † Superiors</p> <p>2. Abandonament d'estudis:</p> <p>Quan? (edat) Per què?</p>	<p>Historial delictiu/penal</p> <p>1. Ingrés anterior a presó †NO †SÍ</p> <p>2. Edat del primer ingrés a presó:</p> <p>3. Nre. d'ingressos a presó: Nre de delictes:.....</p> <p>4. Trencament de condemna:</p>

3. Problemes escolars:

baralles càstigs expulsions absentisme cap

4. Ingress en reformatori / centres tutelars

No

Sí (any):

ANTECEDENTS d'agressió domèstica (només si té més d'una causa):

1. Data del primer fet conegut de violència de gènere (condemnat o no):

.....

2. Nre total de delictes d'agressió domèstica:

3. Tipologia:

Només parella

Exparella

Parella i fills

Altres familiars

4. Diversitat delictiva:

No Sí Tipus:

5. Antecedents penals per altres delictes no d'agressió domèstica:

No Sí: Contra la propietat Contra les persones Contra la llibertat sexual Contra la salut pública Altres:

DELICTE ACTUAL d'agressió domèstica (causa per la qual es deriva a mesures penals alternatives):

1. Data delictes agressió domèstica actual:

2. Delictes principal: Condemna total: - -
.....

3. Tipologia:

Només parella

Exparella

Parella i fills

Altres familiars

4. Delictes comesos acumulats al delictes actual d'agressió domèstica:

Homicidi/assassinat

Detenció il·legal

Lesions

Amenaces

Homicidi/assassinat Detenció il·legal Lesions Amenaces

Viol. domicili Ag. sexual Trencam. ordre allunyament No, altres

5. Ús d'armes en delictes anteriors a l'actual:

No

Sí Arma blanca Arma de foc Altres:

6. Lloc del delicte: Cotxe Portal Domicili familiar

Carrer Domicili víctima Altres:

7. Consum de drogues en comissió de delictes anteriors:

No

Sí Apareix en sentència: Sí No

8. Fets succeïts en tràmits de separació:

No Sí

9. Actitud davant del delicte

El reconeix No el reconeix/el nega

Viol. domicili Ag. sexual Trencam. ordre allunyament No, altres

5. Ús d'armes en delicte actual:

No

Sí Arma blanca Arma de foc Altres:

6. Lloc del delicte: Cotxe Portal Domicili familiar

Carrer Domicili víctima Altres:

7. Consum de drogues en comissió del delicte:

No

Sí Apareix en sentència: Sí No

8. Fets succeïts en tràmits de separació:

No Sí

9. Actitud davant del delicte

El reconeix No el reconeix/el nega

10. Va ser condemnat anteriorment per aquesta mateixa víctima?:

<p>10. Nre convivències amb maltractament sense denúncia:.....</p> <p>11. Nre convivències amb maltractament i denúncia:.....</p>	<p>☐ No ☐ Sí</p>
<p>ASSESSORAMENT TÈCNIC I INFORME SOBRE TRACTAMENT?</p> <p>☐ No ☐ Sí</p> <p>INFORME FAVORABLE SOBRE REALITZACIÓ DEL CURS?</p> <p>☐ No ☐ Sí</p>	<p>PER COMPLETAR ELS INVESTIGADORS</p> <p>Reincidència (després tractament) Any del tractament:.....</p> <p>☐ No ☐ Reinc. violència de gènere ☐ Reinc. no violència de gènere</p> <p>Data reincidència:</p> <p>Data compliment suspensió de condemna:</p>

Annex 5. Tractament estadístic de les dades i anàlisi estadístic previ

Aquesta investigació té com a finalitat general l'avaluació dels programes de formació aplicats des de l'execució penal a la comunitat per a delictes de violència de gènere. Per dur a terme aquest objectiu, ha estat necessària una fase de tractament estadístic de les dades amb l'anàlisi prèvia de l'efectivitat del tractament. Posteriorment, s'ha avaluat la validesa interna de les puntuacions obtingudes mitjançant l'instrument que va ser aplicat als participants de la recerca. Aquesta avaluació inclou una anàlisi de les propietats psicomètriques de les escales que conformen el qüestionari, que explora la seva estructura factorial i la seva consistència interna (fiabilitat). Després d'establir la validesa interna de les puntuacions s'ha fet una anàlisi de la potència de l'estudi per determinar si la mida de la mostra és adient per dur a terme les anàlisis estadístiques relatives als resultats principals presentats a l'epígraf 4.3.

Tractament dels valors perduts

Els valors perduts constitueixen les caselles que els participants han deixat en blanc (sense resposta) o quan la puntuació codificada excedeix el rang natural corresponent a l'escala de resposta. Atès que les puntuacions en les escales es calculen a partir de la suma dels ítems que les configuren, és necessari donar un tractament especial a aquests casos perquè, en cas contrari, les persones amb més respostes en blanc tindrien puntuacions més baixes en les variables avaluades, independentment de quin fos el seu nivell real en la variable.

Respecte al tractament d'aquests casos (valors perduts), Meyers, Gamst i Guarino (2006, pàg. 59) recomanen que mentre la proporció de respostes en blanc per ítem sigui menor del 5%, aquests casos no constitueixen un problema d'importància. Addicionalment, en referència a les caselles buides per perfil, és habitual eliminar aquells subjectes que tinguin més d'un 15% de respostes en blanc.

A partir de les referències prèvies, el primer pas consisteix a eliminar aquells perfils que tinguin més d'un 15% de valors perduts. Atès que l'instrument aplicat consta de 196 ítems, el 15% resulta en 29,4 ítems o, aproximadament, en 30 ítems.

Per tant, s'eliminaran aquells subjectes que presentin 30 o més caselles en blanc. En les taules 1 i 2 es mostren la quantitat de valors perduts que s'han trobat en les bases de dades de les puntuacions pretractament i postractament.

Taula 1. Valors perduts per casos (pretractament)

Valors perduts en un mateix cas	Freqüència	Percentatge	Percentatge acumulat
0	54	32,14	32,14
1	40	23,81	55,95
2	20	11,90	67,86
3	21	12,50	80,36
4	4	2,38	82,74
5	3	1,79	84,52
6	2	1,19	85,71
7	1	0,60	86,31
8	3	1,79	88,10
9	3	1,79	89,88
10	3	1,79	91,67
11	2	1,19	92,86
12	1	0,60	93,45
14	1	0,60	94,05
17	1	0,60	94,64
21	1	0,60	95,24
24	1	0,60	95,83
27	1	0,60	96,43
34	2	1,19	97,62
35	1	0,60	98,21

37	1	0,60	98,81
50	1	0,60	99,40
111	1	0,60	100,00
Total	168	100,00	

Taula 2. Valors perduts per casos (Posttractament)

Valors perduts en un mateix cas	Freqüència	Percentatge	Percentatge acumulat
0	36	27,07	27,07
1	32	24,06	51,13
2	11	8,27	59,40
3	14	10,53	69,92
4	9	6,77	76,69
5	7	5,26	81,95
6	5	3,76	85,71
7	3	2,26	87,97
8	2	1,50	89,47
9	2	1,50	90,98
10	2	1,50	92,48
13	1	0,75	93,23
17	1	0,75	93,98
22	1	0,75	94,74
46	1	0,75	95,49
49	1	0,75	96,24
51	1	0,75	96,99
53	1	0,75	97,74

71	1	0,75	98,50
72	1	0,75	99,25
109	1	0,75	100,00
Total	133	100,00	

A la taula 1 es pot veure que el 96,43% de la mostra avaluada de pretractament no presenta cap cas amb 30 o més valors perduts. La resta (3,57%, és a dir, 6 casos de 168) s'ha d'eliminar per tenir una quantitat més elevada a l'acceptable de caselles en blanc. La mostra de pretractament es redueix de 168 casos a un total de 162. De forma anàloga, en la taula 2 s'observa que el 5,26% de la mostra (7 casos de 133) s'ha d'eliminar per tenir més de 30 valors perduts en un mateix perfil. La mostra postractament passa llavors de 133 casos a 126.

En relació amb els valors perduts per ítems, a les taules 3 i 4 es presenten les freqüències corresponents a aquests casos. Per a la base de dades pretractament, el 5% màxim de caselles en blanc correspon a 8 valors perduts per ítem (162 casos en total en la base de dades). En el cas de la base postractament constituïrien 6 caselles en blanc el màxim de valors perduts permesos per ítem (126 casos en total en la base de dades).

Taula 3. Valors perduts per ítems (pretractament)

Valors perduts en un mateix ítem	Freqüència	Percentatge	Percentatge acumulat
0	41	20,92	20,92
1	51	26,02	46,94
2	42	21,43	68,37
3	27	13,78	82,14
4	16	8,16	90,31
5	7	3,57	93,88
6	3	1,53	95,41
7	2	1,02	96,43

8	4	2,04	98,47
9	1	0,51	98,98
11	1	0,51	99,49
12	1	0,51	100,00
Total	196	100,00	

Taula 4. Valors perduts per Ítems (postractament)

Valors perduts en un mateix ítem	Freqüència	Percentatge	Percentatge acumulat
0	48	24,49	24,49
1	67	34,18	58,67
2	42	21,43	80,10
3	11	5,61	85,71
4	13	6,63	92,35
5	8	4,08	96,43
6	4	2,04	98,47
8	3	1,53	100,00
Total	196	100,00	

A partir de la taula 3 es pot comprovar que només 3 ítems de la base pretractament (1,53% del total d'ítems) sobrepassa el límit recomanat del 5% de valors perduts. Aquests ítems són: ítem 27 (9 valors perduts, 5,56%), ítem 28 (11 valors perduts, 6,79%) i ítem 20 (12 valors perduts, 7,40%). De manera similar, a la taula 4 (base postractament) hi apareixen només 3 ítems (1,53%) amb una proporció de valors perduts superior al 5%. En aquest cas els ítems són: l'ítem 3, el 27 i el 59 (8 valors perduts, 6,35%).

Atès que la quantitat d'ítems que van tenir un percentatge de valors perduts superior al 5% recomanat ha estat petita (1,53% del total d'ítems en ambdues bases de dades) i tenint en compte que aquests casos només van sobrepassar

lleugerament el valor criteri (el percentatge més elevat trobat va ser de 7,40%), s'ha conclòs que els valors perduts detectats no constituïen un problema d'importància o de caràcter sistemàtic i, per tant, s'han substituït per la puntuació mitjana de l'ítem corresponent.

Els valors perduts corresponents a les variables sociodemogràfiques no han sofert cap tractament estadístic, ja que les puntuacions d'aquests ítems no se sumen. Per aquest motiu, la relació d'aquestes variables amb les puntuacions a l'instrument es farà en funció dels casos on ambdues variables hagin tingut respostes vàlides (el que es coneix com "exclusió de casos segons parella").

Anàlisi descriptiva de les variables

Abans d'investigar la validesa de constructe de les escales, va ser necessari fer una anàlisi descriptiva de les variables. La raó principal d'aquesta anàlisi radica en la detecció de variables que no siguin aptes per a les anàlisis posteriors. Una variable resulta no apta quan la majoria de les caselles són valors perduts o quan la variabilitat és mínima (totes les respostes es concentren en la mateixa categoria).

En el cas de les variables corresponents a les bases de dades de l'aplicació de l'instrument pretractament i postractament, aquesta anàlisi no ha estat necessària ja que, com s'ha demostrat a l'apartat anterior, la quantitat de valors perduts per aquests ítems és mínima. Addicionalment, qualsevol ítem que no mostri una variabilitat adequada és detectat en l'anàlisi factorial exploratori, els resultats del qual es descriuran més endavant. Les anàlisis descriptives es van dur a terme, per tant, amb les variables sociodemogràfiques.

Cada variable sociodemogràfica va ser inspeccionada individualment per revisar el número de valors perduts i la seva variabilitat. Aquells ítems amb una proporció predominant de caselles en blanc o amb una variabilitat mínima van ser eliminats de la base de dades. D'altra banda, diversos ítems van ser recodificats de variable amb categories múltiples a diversos ítems dicotòmics per tal de poder-los incloure en les anàlisis posteriors. Per exemple, la variable *estat civil* tenia inicialment les categories *solter*, *casat*, *separat* i *vidu*. Llavors se'n van crear els tres ítems següents: Estat civil 1 → Solter(Sí/No), Estat civil 2 → Casat (Sí/No) i Estat civil

3→ Separat (Sí/No). No es va crear un ítem per l'opció de *vidu* perquè només una persona pertanyia a aquesta categoria. Atès que aquest procediment multiplica considerablement el número de variables per analitzar, només es va dur a terme amb aquelles variables que mostraven una relació teòrica potencial amb la variable dependent (millora en el tractament) i que presentaven una variabilitat adient.

Finalment, a la taula 5 es mostra un resum de tots els ítems retinguts de cara a les anàlisis posteriors. En les taules 6 i 7 es presenten els resultats de les anàlisis descriptives de les variables sociodemogràfiques que s'utilitzaran per explorar la influència de factors de risc en l'efectivitat del programa de tractament.

Taula 5. Ítems finals de la base de dades sociodemogràfica

Ítem	Categories de resposta
Edat (anys)	Variable contínua
Edat d'abandonament dels estudis (anys)	Variable contínua
Vida laboral: nombre de feines	Variable contínua
Vida laboral: duració màxima a la feina	Variable contínua
Nombre de delictes	Variable contínua
Nombre de delictes violència de gènere	Variable contínua
Antiguitat del delicte actual (anys)	Variable contínua
Total de la condemna (dies)	Variable contínua
Nivell d'estudis	(1) Analfabet, (2) Alfabetitzat, (3) Graduat (4) BUP/FP, (5) Superiors
País de naixement	(1) Espanya, (2) Altres
Tipus de feina	(1) No qualificada, (2) Qualificada
Situació laboral en la comissió del delicte	(1) A l'atur, (2) Treballant
Actitud davant el delicte	(1) Reconeix, (2) Nega, minimitza o culpa
Testimoni de maltractament familiar	(1) No, (2) Sí
Absència de progenitor a la infància	(1) No, (2) Sí
Estat Civil 1: Solter	(1) No, (2) Sí
Estat Civil 2: Casat	(1) No, (2) Sí

Estat Civil 3: Separat	(1) No, (2) Sí				
Períodes d'atur sense justificar	(1) No, (2) Sí				
Consum de droga	(1) No, (2) Sí				
Síntomes psicòtics o maniàtics	(1) No, (2) Sí				
Delictes actuals de violència de gènere	(1) No, (2) Sí				
Consum de drogues en comissió	(1) No, (2) Sí				
Infraccions en tràmits de separació	(1) No, (2) Sí				
Condemna anterior per mateixa víctima	(1) No, (2) Sí				
Informe sobre tractament	(1) No, (2) Sí				
Ítem	N	Mínim	Màxim	Mitjana	Desv. típica
Edat (anys)	51	22,0	60,0	38,0	9,0
Edat d'abandonament dels estudis (anys)	32	12,0	20,0	15,3	2,0
Vida laboral: nombre de feines	33	1,0	13,0	5,4	3,6
Vida laboral: duració màxima a la feina	24	12,0	252,0	72,0	61,3
Nombre de delictes	41	1,0	4,0	1,2	0,6
Nombre de delictes de violència de gènere	55	1,0	4,0	1,2	0,6
Antiguitat del delicte actual (anys)	48	1,0	6,0	3,0	1,3
Total de la condemna (dies)	48	90,0	1095,0	310,0	229,9
Nivell d'estudis	54	2	5	3,4	0,9

Taula 7. Dades descriptives dels ítems sociodemogràfics nominals

Ítem	Distribució de freqüències		
	% CR1	% CR2	% VP
País de naixement	54,5	45,5	0,0
Tipus de feina	76,4	21,8	1,8
Situació laboral en la comissió del delictes	10,9	87,3	1,8
Actitud davant el delictes	32,7	67,3	0,0
Testimoni de maltractament familiar	80,0	14,5	5,5
Absència de progenitor a la infància	74,5	18,2	7,3
Estat Civil 1: Solter	54,5	38,2	7,3
Estat Civil 2: Casat	63,6	29,1	7,3
Estat Civil 3: Separat	69,1	23,6	7,3
Períodes d'atur sense justificar	56,3	16,4	27,3
Consum de droga	60,0	40,0	0,0
Síntomes psicòtics o maniàtics	90,9	9,1	0,0
Delictes actuals de violència de gènere	76,3	16,4	7,3
Consum de drogues en comissió	65,5	32,7	1,8
Infraccions en tràmits de separació	85,5	12,7	1,8
Condemna anterior per mateixa víctima	89,1	9,1	1,8
Informe sobre tractament	70,9	10,9	18,2

Validesa de constructe de les escales

Amb l'objectiu d'avaluar la validesa de constructe de les escales utilitzades en aquest estudi, s'ha utilitzat la tècnica d'anàlisi factorial exploratori (AFE). Mitjançant l'AFE es pot determinar la dimensionalitat d'una escala, és a dir, en nombre de facetes diferents que mesura, i també els ítems que representen cadascun d'aquests trets (o subtrets/facetes).

En aquesta investigació la dimensionalitat de les escales es va establir a partir de la tècnica d'anàlisi paral·lela (Horn, 1965), complementada amb el gràfic de sedimentació (Cattell, 1966). A partir de diversos estudis de simulació on han estat manipulades diferents característiques rellevants de les dades (mida de la mostra, nombre de variables per factor, nivells de saturació de les variables, nombre de factors, etc.), i combinacions d'aquestes, l'anàlisi paral·lel ha demostrat ser el més eficaç en la determinació de la dimensionalitat factorial (Mumford, Ferron, Hines, Hogarty i Kromrey, 2003; Velicer, Eaton i Fava, 2000; Zwick i Velicer, 1986).

Atesa la naturalesa categòrica dels ítems utilitzats ("tipus Likert"), els AFE es van fer a partir de la matriu de correlacions policòriques i mitjançant l'estimador Unweighted Least Squares (ULS), que no assumeix variables amb distribució normal (una característica pròpia d'ítems continus, no categòrics). Addicionalment, es va utilitzar una rotació obliqua Promax en els casos en què l'estructura factorial trobada era de més d'un factor.

El punt de partida pels AFE va ser l'estructura teòrica inicial de les escales emprades. En aquest sentit, la taula 8 mostra les nou escales utilitzades, amb les subescales que les configuren i els ítems que les representen. L'estructura teòrica suposa que cada escala està configurada per un factor de segon ordre (general) que, de la mateixa manera, es compon de tots els ítems de cada escala.

Taula 8. Estructura dimensional teòrica de les escales aplicades

Dimensions/Facetes	#	Ítems		
I) Agression questionnaire (AQ)				
1. Agressivitat física	2	78	79	
2. Agressivitat verbal	3	24	89	109
3. Ira	3	86	100	131
4. Hostilitat	3	2	83	121
II) Alcoholisme (AUDIT)				
1. Ús perillós de l'alcohol	2	3	8	
2. Síntomes de dependència	3	13	21	69

3. Ús perjudicial de l'alcohol	3	28	42	49				
III) Actituds sexistes (AS)	8	95	99	108	112	114	123	129
		134						
IV) Conflict tactics scale (CTS)								
1. Negociació	4	25	140	141	156			
2. Agressió psicològica	5	144	176	180	182	191		
3. Agressió física	11	93	148	149	159	162	164	168
		174	179	188	194			
4. Coerció sexual	2	157	177					
5. Lesions	4	94	153	173	185			
V) Desitjabilitat social (EDS)	13	1	6	11	12	23	26	31
		33	44	48	53	56	58	
VI) Distorsions cognitives en les relacions interpersonals (ICDS)								
1. Interpersonal rejection	7	74	98	107	105	137	145	170
2. Unrealistic relationship expectation	5	127	136	152	161	166		
3. Interpersonal misperception	3	36	115	120				
VII) Interpersonal reactivity index (IRI)								
1. Perspective taking	7	9	68	81	88	92	111	124
2. Fantasy	2	16	113					
3. Empathic concern	4	63	76	91	102			
4. Personal distress	2	85	90					
VIII) Inventari de processos de canvi(IPCM)								
1. Adquisició de consciència	2	139	167					
2. Autodeterminació	2	97	150					
3. Assumpció emocional	1	103						
4. Reavaluació ambiental	4	119	133	147	178			
5. Relacions d'ajuda	3	143	187	190				

6. Alliberament social	2	126	160					
7. Autoreavaluació	3	116	154	172				
8. Reforçament	3	101	184	193				
IX) Inventari de pensaments sobre violència i dona (IPSViD)								
1. Pensaments sobre l'ús de la violència	7	15	62	66	71	75	84	87
2. Pensaments sobre la dona	2	61	65					
X) Escala d'ajust de parella (DAS)	11	5	10	14	19	22	30	35
		40	47	51	59			
XI) Ira (STAXI)								
1. Tret ira	10	18	39	110	118	122	125	128
		130	132	135				
2. Índex d'expressió de la ira	23	4	70	73	104	117	138	142
		146	151	155	158	163	165	169
		171	175	181	183	186	189	192
		195	196					
XII) Processos de resistència (PR)								
1. Problemes amb la parella	3	64	7	17				
2. Justificacions socials	4	27	32	72	82			
3. Desesperança	3	37	43	106				
4. Aïllament	3	45	50	52				
5. Reacció psicològica	3	54	57	60				
XIII) Estadis de canvi terapèutic (URICA)								
1. Precontemplació	3	29	41	77				
2. Contemplació	4	34	38	55	67			
3. Acció	1	20						
4. Manteniment	2	80	46					

Amb la finalitat de determinar els ítems que serien mantinguts a partir dels estudis de AFE, es va seguir l'estratègia següent: es va fer un AFE per a cada escala especificant una estructura d'un únic factor, que correspon al factor general (o de segon ordre), establert teòricament. Els ítems amb saturacions inferiors a 0,40 (en valor absolut) en aquest factor general van ser eliminats de les anàlisis posteriors. Després d'aquesta depuració d'ítems, es va determinar la dimensionalitat de l'escala a partir de l'anàlisi paral·lela. Els resultats de l'anàlisi paral·lela indiquen la quantitat de facetes que configuren una escala. En els casos on l'anàlisi paral·lela va indicar un únic factor, no va ser necessari fer un AFE addicional. Per cada escala es mostren els resultats de l'AFE pel factor general (original i depurat) i per les dimensions de primer ordre/facetes (en cas de tenir-ne més d'una).

Els AFE que es presenten a continuació van ser fets a partir de la base de dades pretractament, que inclou 162 casos i 196 ítems. S'estableix *a priori* que un factor ha de tenir com a mínim tres ítems amb saturacions superiors a 0,40. En cas de factors compostos per només dos ítems amb saturacions inferiors a 0,40, s'ha eliminat un dels dos ítems (l'ítem que tingui una saturació inferior en l'estructura unifactorial). Si es tracta d'un factor que només té un ítem amb la saturació mencionada, s'ha eliminat aquest ítem.

Taula 10. AFE Aggression questionnaire (AQ).

Ítems	Saturacions AFE		Estructura factorial de primer ordre
	Factor general		
	O	D	
Ítem2	.473	.471	<i>L'anàlisi paral·lela només suggereix 1 factor</i>
Ítem 78	.593	.596	
Ítem 79	.505	.504	
Ítem 83	.528	.558	
Ítem 86	.786	.797	

Ítem 89	.618	.597
Ítem 100	.527	.540
Ítem 121	.601	.586
Ítem 131	.781	.770
Ítem 24	.291	
Ítem 109	.396	

Anàlisi paral·lela

# Factor	λ_r	λ_{al}
1	3.11	1.38
2	1.15	1.24
3	1.06	1.15
4	.88	1.06
5	.80	.99

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta. O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Taula 11. AFE alcoholisme (AUDIT)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem3	.577	.577	<i>L'anàlisi paral·lela només suggereix 1 factor</i>
Ítem8	.682	.682	
Ítem13	.830	.830	
Ítem21	.712	.712	
Ítem28	.678	.678	
Ítem42	.594	.594	
Ítem49	.652	.652	

Ítem69	.848	.848
<u>Anàlisi paral·lela</u>		
# Factor	λ_r	λ_{al}
1	3.08	1.35
2	1.11	1.21
3	.98	1.11
4	.79	1.03
5	.66	.95

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta. O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Taula 12. Actituds sexistes (AS)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem99	.614	.702	<i>L'anàlisi paral·lela només suggereix 1 factor</i>
Ítem108	.552	.556	
Ítem114	.867	.858	
Ítem123	.585	.636	
Ítem129	-.597	.450	
Ítem95	-.132		
Ítem112	.387		
Ítem134	-.577		

Anàlisi paral·lela

# Factor	λ_r	λ_{al}
1	1.85	1.22
2	1.05	1.09
3	.84	.99
4	.67	.91
5	.59	.79

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta. O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori. L'ítem 129 va ser recodificat. L'ítem 134 va ser eliminat perquè formava un factor de només dos ítems amb saturació $> .40$ en conjunt amb l'ítem 129.

Taula 13. Conflict tactics scale (CTS)

Saturacions AFE					
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre		
	O	D	F1	F2	F3
	Ítem93	.621	.612	.762	-.108
Ítem94	.503	.469	.911	.019	-.237
Ítem144	.514	.552	-.175	.617	.369
Ítem148	.601	.630	.136	.897	.001
Ítem149	.594	.630	.008	.818	.164
Ítem153	.705	.712	.444	.276	.231
Ítem159	.500	.588	-.212	.684	.405
Ítem162	.646	.682	.402	-.032	.463
Ítem164	.485	.448	.271	.849	-.303
Ítem174	.694	.715	.241	-.083	.685

Ítem176	.671	.714	.117	.086	.665
Ítem179	.764	.691	.912	.176	-.092
Ítem180	.476	.587	-.249	.176	.792
Ítem182	.685	.735	.161	.142	.607
Ítem185	.633	.620	.398	-.239	.558
Ítem188	.832	.712	.704	.030	.198
Ítem191	.682	.730	-.013	.021	.860
Ítem194	.734	.688	.667	-.020	.239
Ítem25	-.206				
Ítem140	-.078				
Ítem141	.117				
Ítem156	-.141				
Ítem157	.333				
Ítem168	.527				
Ítem173	.453				
Ítem177	.473				

<u>Anàlisi paral·lela</u>			<u>Correlacions factorials</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}		F1	F2	F3
1	5.68	1.63	F1	1.000		
2	2.64	1.50	F2	.174	1.000	
3	1.78	1.40	F3	.437	.399	1.000
4	1.13	1.32				
5	.95	1.25				

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

F=Factor. O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Els ítems 168, 173 i 177 van ser eliminats perquè formaven una faceta que correlacionava molt baix amb la resta i perquè dos d'aquests tres ítems (173 i 177) produïen saturacions >1 , (valors inadmissibles).

Taula 14. Desitjabilitat social (EDS)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem11	.645	.690	<i>L'anàlisi paral·lela només</i>
Ítem12	.511	.520	<i>suggereix 1 factor</i>
Ítem23	.827	.796	
Ítem26	-.574	.564	
Ítem33	.543	.547	
Ítem53	.524	.474	
Ítem1	.356		
Ítem6	.316		
Ítem31	-.115		
Ítem44	.280		
Ítem48	-.021		
Ítem56	.389		
Ítem58	.201		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	2.16	1.26	
2	.96	1.13	
3	.84	1.03	
4	.81	.95	
5	.72	.87	

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori

L'ítem26 va ser recodificat perquè que va mostrar una saturació negativa.

Taula 15. Distorsions cognitives en les relacions interpersonals (ICDS)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem36	.515	.502	<i>L'anàlisi paral·lela només</i>
Ítem115	.499	.467	<i>suggereix 1 factor</i>
Ítem120	.521	.541	
Ítem127	.470	.455	
Ítem145	.455	.432	
Ítem152	.437	.493	
Ítem161	.530	.508	
Ítem166	.618	.635	
Ítem170	.484	.528	
Ítem74	.294		
Ítem98	.283		
Ítem105	.173		
Ítem107	.024		
Ítem136	.077		
Ítem137	.284		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	2.68	1.38	
2	1.20	1.24	
3	1.04	1.15	
4	.89	1.06	
5	.86	.99	

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Taula 16. Interpersonal reactivity index (IRI)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem63	.440	.406	<i>L'anàlisi paral·lela només</i>
Ítem76	.525	.544	<i>suggereix 1 factor</i>
Ítem81	.556	.580	
Ítem90	.675	.691	
Ítem92	.781	.746	
Ítem102	.554	.539	
Ítem111	.631	.622	
Ítem124	.637	.655	
Ítem9	.338		
Ítem16	-.006		
Ítem68	-.062		
Ítem85	.229		
Ítem88	-.153		
Ítem91	.322		
Ítem113	.305		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	3.05	1.35	
2	1.18	1.21	
3	.87	1.11	
4	.75	1.03	
5	.67	.95	

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Taula 17. Inventari de processos de canvi (IPCM)

Saturacions AFE				
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre	
	O	D	F1	F2
Ítem97	.649	.653	.578	.134
Ítem101	.637	.643	.251	.600
Ítem103	.557	.551	.501	.096
Ítem116	.564	.551	.731	-.216
Ítem119	.610	.592	.718	-.142
Ítem126	.663	.656	.760	-.107
Ítem133	.688	.691	.670	.063
Ítem139	.802	.803	.570	.365
Ítem143	.402	.406	.197	.317
Ítem150	.622	.628	.526	.171
Ítem154	.579	.573	.694	-.135
Ítem160	.658	.663	.561	.172
Ítem167	.785	.794	.595	.315
Ítem172	.817	.812	.733	.149
Ítem178	.679	.672	.751	-.073
Ítem184	.754	.753	.689	.124
Ítem187	.418	.431	-.139	.861
Ítem190	.426	.441	-.148	.892
Ítem193	.590	.597	.334	.403
Ítem147	.351			

Anàlisi paral·lela

Correlacions factorials

# Factor	λ_r	λ_{al}		F1	F2
1	6.66	1.66		F1	1.000
2	1.89	1.53		F2	.473 1.000
3	1.35	1.43			
4	1.07	1.35			
5	.96	1.27			

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta. F=Factor O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori

Taula 18. Inventari de pensaments sobre l'ús de la violència i la dona (IPSViD)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem65	.481	.349	<i>L'escala IPSViD s'ha d'eliminar completament atès que l'estructura d'un factor no té el mínim de tres ítems amb saturacions superiors a 0.40.</i>
Ítem71	.431	.290	
Ítem75	.422	.543	
Ítem87	.590	.732	
Ítem15	-.096		
Ítem61	.221		
Ítem62	.081		
Ítem66	.184		
Ítem84	.121		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	1.56	1.19	
2	1.10	1.05	

3	.72	.94
4	.62	.82

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

F=Factor O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori

Taula 19. Escala d'ajust de parella (DAS)

Saturacions AFE					
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre		
	O	D	F1	F2	
Ítem5	-.429	.435	.165	.315	
Ítem14	.571	.597	.415	.245	
Ítem19	-.615	.648	.011	.727	
Ítem22	-.529	.561	-.031	.668	
Ítem35	.720	.673	.903	-.088	
Ítem40	.779	.733	.967	-.070	
Ítem47	-.483	.496	-.043	.605	
Ítem51	-.678	.696	-.084	.910	
Ítem59	.671	.654	.611	.128	
Ítem10	-.210				
Ítem30	.394				
<u>Anàlisi paral·lela</u>			<u>Correlacions factorials</u>		
#Factor	λ_r	λ_{al}		F1	F2
1	3.34	1.38	F1	1.000	
2	1.45	1.24	F2	.554	1.000
3	.89	1.15			
4	.86	1.06			
5	.75	.99			

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.
 F=Factor O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.
 Els ítems 5, 19, 22, 47 i 51 van ser recodificats

Taula 20. Ira (STAXI)

Saturacions AFE				
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre	
	O	D	F1	F2
Ítem4	-.461	.465	.452	.051
Ítem18	-.730	.728	.648	.164
Ítem39	-.546	.557	.616	-.038
Ítem110	-.780	.778	.615	.281
Ítem122	-.421	.426	.580	-.176
Ítem125	-.873	.868	.650	.364
Ítem128	-.468	.486	.667	-.207
Ítem130	-.545	.560	.671	-.106
Ítem132	-.814	.814	.633	.309
Ítem135	-.692	.703	.749	-.007
Ítem138	.579	.565	.057	.773
Ítem142	-.723	.726	.632	.183
Ítem151	.608	.612	.237	.576
Ítem155	-.706	.712	.664	.119
Ítem163	-.726	.736	.632	.197
Ítem165	-.699	.686	.731	-.007
Ítem169	.437	.421	-.095	.770
Ítem171	-.513	.516	.607	-.084

Ítem175	- .700	.701	.696	.060
Ítem181	-.594	.593	.619	.010
Ítem183	-.779	.774	.626	.261
Ítem186	.664	.655	.198	.704
Ítem192	.548	.547	.165	.581
Ítem195	.461	.440	-.067	.757
Ítem70	.179			
Ítem73	.378			
Ítem104	.195			
Ítem117	.068			
Ítem118	-.308			
Ítem146	-.034			
Ítem158	-.350			
Ítem189	-.179			
Ítem196	.190			

<u>Anàlisi paral·lela</u>			<u>Correlacions factorials</u>		
# Factor	λ_r	λ_{ai}		F1	F2
1	8.22	1.77	F1	1.000	
2	2.43	1.63	F2	.415	1.000
3	1.48	1.53			
4	1.26	1.46			
5	1.04	1.39			

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

F=Factor O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{ai} = autovalor aleatori.

Els ítems 138, 151, 169, 186, 192 i 195 van ser recodificats.

Taula 21. Processos de resistència (PR)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	
Ítem7	.619	.602	<i>L'anàlisi paral·lela només suggereix 1 factor</i>
Ítem27	.435	.438	
Ítem32	.573	.590	
Ítem37	.637	.658	
Ítem43	.479	.502	
Ítem45	.596	.583	
Ítem50	.527	.516	
Ítem52	.456	.454	
Ítem54	.649	.633	
Ítem57	.623	.628	
Ítem72	.403	.410	
Ítem82	.462	.462	
Ítem106	.577	.580	
Ítem17	.232		
Ítem60	.293		
Ítem64	.354		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	3.66	1.49	
2	1.35	1.37	
3	1.13	1.28	
4	.98	1.19	
5	.93	1.11	

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.
 O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori.

Taula 22. Estadis de canvi terapèutic (URICA)

Saturacions AFE			
Ítems	Factor general		Estructura factorial de primer ordre
	O	D	<i>L'anàlisi paral·lela només suggereix 1 factor</i>
Ítem20	.640	.604	
Ítem34	.604	.597	
Ítem38	.825	.801	
Ítem55	.844	.875	
Ítem67	.638	.677	
Ítem77	.436	.491	
Ítem29	.137		
Ítem41	.299		
Ítem46	.440		
Ítem80	.404		
<u>Anàlisi paral·lela</u>			
# Factor	λ_r	λ_{al}	
1	2.80	1.26	
2	.87	1.13	
3	.74	1.03	
4	.63	.95	
5	.54	.87	

Notes. Les saturacions $\geq .40$ en valor absolut apareixen en negreta.

F=Factor O = Original; D = Depurat; λ_r = autovalor real; λ_{al} = autovalor aleatori

Els ítems 46 i 80 s'eliminen perquè quan es treuen la resta d'ítems la seva saturació cau per sota de 0.40.

Fiabilitat de les escales

En aquest apartat es calcularà la fiabilitat de les dotze escales que van ser mantingudes després de l'anàlisi factorial exploratori. La fiabilitat s'avaluarà a partir de l'índex de consistència interna alfa de Cronbach. Respecte a quins nivells d'alfa han de considerar-se suficientment acceptables, Streiner (2003) i Clark i Watson (1995) suggereixen que el rang ideal d'aquest coeficient es troba entre 0,80 i 0,90, i indiquen quines escales amb valors menors a 0,80 s'han de revisar per intentar elevar la consistència interna a valors més acceptables i quines escales amb alfas superiors a 0,90 normalment estan compostes per ítems redundants i/o definicions massa extretes del tret subjacent. El valor que es considera el mínim acceptable és de 0,70. En aquesta recerca s'eliminarà completament qualsevol escala que tingui una consistència interna (pre o posttractament) inferior a 0,60 ja que no es recomana fer anàlisis estadístiques més complexes (com les que es pretenen en la segon part d'aquest estudi) amb escales amb baixos índexs de fiabilitat.

La fiabilitat s'avaluarà a partir dels subjectes que disposen de dades tant al pretractament com al postractament (93 casos en total). En aquest sentit, es calcularà la consistència interna dos cops per escala: una per les dades pretractament i l'altre per les dades postractament.

A la taula 23 es mostra la consistència interna per les dotze escales que es mantenen segons les anàlisis de AFE. En aquesta taula es pot observar que l'escala d'actituds sexistes té una consistència interna en les dades post per sota del criteri mínim establert ($0,44 < 0,60$). Per aquest motiu, aquesta escala s'elimina de les anàlisis posteriors. La resta d'escales mostren una bona consistència interna. Només tres valors estan per sota del criteri recomanat de 0,70.

En relació amb les correlacions element-total corregides (correlació de l'ítem amb la puntuació de l'escala sense incloure'l), Kline (1986) i Streiner i Norman (1995) suggereixen que el valor mínim acceptable d'aquestes correlacions ha de ser de 0,20. En l'exploració de totes les correlacions element-total corregides (129 ítems \times 2 = 258 correlacions) només es van trobar cinc casos en què els valors van estar per sota del criteri de 0,20.

Taula 23. Consistència interna de les escales per a les dades pre i post tractament

Escala	# Ítems	Alfa de Cronbach	
		Pre	Post
<i>Agression questionnaire (AQ)</i>	9	.763	.747
Alcoholisme (AUDIT)	8	.740	.671
<i>Conflict tactics scale (CTS)</i>	18	.837	.836
Desitjabilitat social (EDS)	6	.667	.709
Distorsions cognitives en les R. I. (ICDS)	9	.716	.659
<i>Interpersonal reactivity index (IRI)</i>	8	.746	.731
Inventari de processos de canvi (IPCM)	19	.911	.911
Escala d'ajust de parella (DAS)	9	.748	.756
Ira (STAXI)	24	.907	.892
Processos de resistència (PR)	13	.774	.772
Estadis de canvi terapèutic (URICA)	6	.776	.772
<u>Eliminades</u>			
Actituds sexistes (AS)	6	.604	.444

Nota. Els valors de consistència interna < .60 apareixen en itàlica

A continuació es presenta, a la taula 24, un resum dels ítems que formen les escales finals (depurades segons els AFE i la consistència interna) d'aquesta recerca. En total són 11 escales i 129 ítems (66% dels ítems originals).

Taula 24. Ítems que formen les escales depurades

Dimensions	#		Ítems					
I) Agression questionnaire (AQ)	9	2	78	79	83	86	89	100
			121	131				
II) Alcoholisme (AUDIT)	8	3	8	13	21	28	42	49
			69					

III) Actituds sexistes (AS)	0	<i>S'han eliminat tots els ítems</i>							
IV) Conflict tactics scale (CTS)	18	93	94	144	148	149	153	159	
		162	164	174	176	179	180	182	
		185	188	191	194				
V) Desitjabilitat social (EDS)	6	11	12	23	26	33	53		
VI) Distorsions cognitives en les relacions interpersonals (ICDS)	9	36	115	120	127	145	152	161	
		166	170						
VII) Interpersonal reactivity index (IRI)	8	76	81	90	92	102	111	124	
		68							
VIII) Inventari de processos de canvi(IPCM)	19	97	101	103	116	119	126	133	
		139	143	150	154	160	167	172	
		178	184	187	190	193			
IX) Inventari de pensaments sobre l'ús de la violència i la dona (IPSViD)	0	<i>S'han eliminat tots els ítems</i>							
X) Escala d'ajust de parella (DAS)	9	5	14	19	22	35	40	47	
		51	59						
XI) Ira (STAXI)	24	4	18	39	110	122	125	128	
		130	132	135	138	142	151	155	
		163	165	169	171	175	181	183	
		186	192	195					
XII) Processos de resistència (PR)	13	7	27	32	37	43	45	50	
		52	54	57	72	82	106		
XIII) Estadis de canvi terapèutic (URICA)	6	20	34	38	55	67	77		

Anàlisi de potència de l'estudi per a la comparació de mitjanes

A continuació es determinarà la potència de l'estudi per a la comparació de mitjanes, que es farà per comprovar l'efectivitat del tractament. La potència

consisteix en la probabilitat que té un test de rebutjar correctament la hipòtesi nul·la (H0). La potència es calcula com 1- beta, on beta és la probabilitat d'acceptar falsament H0 (error Tipus II). A mesura que la potència és més gran, disminueix la probabilitat de cometre un error tipus II. En relació amb la nostra investigació, H0 seria la hipòtesi que les mitjanes en les variables pre i posttractament són iguals. Es recomana que la potència d'un estudi sigui igual o superior a 0,80 (Bausell & Li, 2002, p41).

En aquest apartat es calcularà la potència per trobar la grandària d'efectes petits ($d'=0,20$), mitjans ($d'=0,50$) i grans ($d'=0,80$) segons els criteris establerts per Cohen (1988), per a proves T amb mostres relacionades.

A la taula 25 es presenten els resultats de les anàlisis de potència (P). Com es pot observar a la taula, la mida de la mostra és adient per detectar grandàries d'efectes mitjans ($P = 0,999$) i grans ($P = 1.000$). No obstant això, la potència cau per sota del valor recomanat de 0,80 quan es tracta d'efectes petits ($P = 0,606$). Per tal de poder detectar grandàries d'efectes petits amb una potència de 0,80 seria necessària una mostra de 156 subjectes. Per aquest motiu, si el tractament terapèutic va produir un canvi petit, però significatiu, en algunes escales és possible que no es detecti ja que la mida de la mostra no és suficientment gran. Si el canvi produït és superior, per contra, si que podrà ser detectat correctament.

Taula 25. Potència per a proves T amb mostres relacionades

		Potència per detectar una grandària d'efecte		
		Petit	Mitjà	Gran
Dades		($d=0.20$)	($d=0.50$)	($d=0.80$)
Significació	= Unilateral	.606	.999	1.000
Alfa	= 0.05			
Mida de la mostra	= 93			

Fiabilitat de les puntuacions diferencials

La millora en el tractament es calcula restant a la puntuació post la puntuació pretractament per a totes les escales avaluades. Aquesta resta produeix el que es coneix com *puntuacions diferencials*.

Un aspecte rellevant de les puntuacions diferencials és la seva fiabilitat, que acostuma a ser més baixa, especialment en els casos en què la correlació pre-post s'apropa a la mitjana de les fiabilitats pre i post. Dos casos on es poden trobar correlacions properes a la mitjana de les fiabilitats són: 1) quan el tractament no produeix cap efecte sobre les variables avaluades, i 2) quan el tractament és igualment efectiu per a totes les persones. En ambdós casos no té sentit utilitzar aquestes puntuacions, ja que estarien formades principalment per variància aleatòria. En aquest estudi, es podria donar el cas del tipus 1, atès que en moltes escales no s'han trobat diferències significatives entre les mitjanes pre i posttractament. En aquest sentit és important tenir en compte la fiabilitat de les puntuacions diferencials quan s'interpretin els resultats en base amb elles.

La fórmula per a calcular la fiabilitat de puntuacions diferencials ve determinada per l'equació següent (Domino & Domino, 2006, pàg. 52):

$$r_{DD} = \frac{\frac{r_{XX} + r_{YY}}{2} - r_{XY}}{1 - r_{XY}} \quad (1)$$

on:

r_{DD} : fiabilitat de les puntuacions diferencials (post - pretractament).

r_{XX} : fiabilitat del test 1 (proves pretractament).

r_{YY} : fiabilitat del test 2 (proves posttractament).

r_{XY} : Correlació entre test 1 i test 2 (proves pre i posttractament).

Taula 26. Fiabilitat de les puntuacions diferencials post pretractament

Escala	α de Cronbach			Fiabilitat
	Pre	Post	Corr.	P. D.
Agression questionnaire (AQ)	.800	.793	.716	.283
Alcoholisme (AUDIT)	.737	.642	.793	.000
Conflict tactics scale (CTS)	.847	.842	.713	.458
Desitjabilitat social (EDS)	.780	.763	.827	.000
Distorsions cognitives en les R. I. (ICDS)	.622	.691	.653	.010
Interpersonal reactivity index (IRI)	.657	.665	.640	.058
Inventari de processos de canvi (IPCM)	.892	.916	.659	.718
Escala d'ajust de parella (DAS)	.791	.801	.683	.356
Ira (STAXI)	.923	.903	.870	.331
Processos de resistència (PR)	.797	.806	.761	.169
Estadis de canvi terapèutic (URICA)	.743	.765	.721	.118

Nota. Corr. = Correlació; P. D. = Puntuacions diferencials

En els casos en què la correlació és més alta que la mitjana de les fiabilitats pre i post, el càlcul de la fiabilitat dona un valor negatiu (inadmissible); en aquests Casos, la fiabilitat es va fixar en 0.